

משכבי אשה

1. ויקרא יח, כב — ויקרא כ, יג

וְאַתְּזָכֹר לֹא תִשְׁכַּב מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא:
וְאִישׁ אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶתְזָכֹר מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה תוֹעֵבָה עָשָׂה שְׁנֵיהֶם מוֹת יוֹמָתוֹ דְּמִיתָם בָּם:

2. ספרא קדושים פרשה ד פרק י אות יא

איש — להוציא את הקטן. אשר ישכב את זכר — אף הקטן במשמע.
משכבי אשה — מגיד הכתוב ששתי משכבות באשה. ר' ישמעאל אומר הרי זה בא ללמד ונמצא למד.

רבינו יהונתן מלוניל על הרי"ף מסכת סנהדרין (לפי דפי הרי"ף) משניות דף טז עמוד א
באו עליה שנים ועדיין היא בתולה כגון שבאו עליה שלא כדרכה, הראשון בסקילה והשני בחנק, דמשכבי אשה כתיב
[ויקרא י"ט] דשני משכבות יש באשה להתחייב עליהם דהיינו כדרכה ושלא כדרכה דדמי למשכב זכור.

נימוקי יוסף מסכת יבמות דף יט עמוד א

מאחוריה. שלא כדרכה דאי כדרכה לא גרע ממוכת עץ אבל מוכת עץ שלא כדרכה אינה פסולה דאין לך אשה שלא
נעשית מוכת עץ שלא כדרכה ע"י צרור שמקנחת בו בבית הכסא אבל ע"י איש אפילו שלא כדרכה פסולה דהא משכבי
אשה כתיב:

מלבי"ם — התורה והמצוה

קרבן אהרן שם

ששתי משכבות באשה — שוין זה לזה לחייב בכל עריות, כדרכה ושלא כדרכה.
הרי זה בא ללמד. על זכר שחייב אפילו שלא כדרכה, ונמצא למד, דלמשכב זכור לא אצטריך קרא, דפשיטא לן דכל
משכב זכור שלא כדרכה, אלא האי משכבי, הוא ללמוד מהזכר, דהבא על אחת מהעריות אף שלא כדרכה חייב, דב'
משכבות לאשה.

3. בבלי סנהדרין נד, א

זָכָר מִנָּא לֵן?

דְּתַנּוּ רַבִּנּוּן: 'אִישׁ', פֶּרֶט לְקָטָן.

'אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אֶת זָכָר', בֵּין גְּדוֹל, בֵּין קָטָן.

'מִשְׁכְּבֵי אִשָּׁה', מַגִּיד לָן הַכְּתוּב שְׁשֵׁנִי מִשְׁכְּבוֹת בָּאִשָּׁה.

אמר רבי ישמעאל: הרי זה בא ללמד ונמצא למד.
'מות יומתו', בסקילה.

רש"י סנהדרין שם
אשר ישכב את זכר - מדלא כתיב 'איש', לא חלק בנשכים בין גדול בין קטן להתחייב השוכב עליה, ואשמעינן דלא בעינן תרוייהו בני עונשין, ומינה נמי ילפינן דאי הוה נשכב גדול ושוכב קטן, כגון בן תשע שנים ויום אחד, דביאתו ביאה ולא בר עונשין הוא, מחייב נשכב.
משכבי אשה - שתי משכבות יש באשה שוין זה לזה לחייב בכל עריות, כדרכה ושללא כדרכה.
הרי זה בא ללמד - על זכר שחייב אפילו שלא כדרכה.
ונמצא למד - למשכב זכור לא איצטריך קרא, דפשיטא לן דכל משכב זכר שלא כדרכו הוא, אלא האי משכבי לאשמועינן אתא דהבא על אשה בין כדרכה בין שלא כדרכה חייב.

4. בבלי יבמות לד, ב

והא תמר בביאה ראשונה אעבא!
אמר ליה: תמר באעבד מעבד, דאמר רבי יצחק כל מועכות שלבית רבי תמר שמן ולמה נקרא שמן תמר, על שם תמר שמעכה באעבדה.
והא הוה ער ואונן? ער ואונן שמשו שלא כדרךן.
מיתבי: כל עשרים וארבעה חדש דש מבפנים וזוהי מבחוץ - דברי רבי אליעזר.
אמרו לו: הללו אינם אלא כמעשה ער ואונן.
כמעשה ער ואונן ולא כמעשה ער ואונן -
כמעשה ער ואונן דכתיב: 'והיה אם-בא אל-אשת אחיו, ושחת ארצה'
ולא כמעשה ער ואונן - דאלו התם שלא כדרךה והכא כדרךה.
בשלמא אונן דכתיב ביה 'ושחת ארצה'. אלא ער מנלן?
אמר רב נחמן בר יצחק: דכתיב: 'וימת גם-אתו' - אף הוא באותו מיתה מת.
בשלמא אונן משום 'לא לו יהיה הורע'. אלא ער מאי טעמא עבד הכי? כדי שלא תתעבר ויכחיש יפיה.
תנו רבנן: אותה, פרט לכלה - דברי רבי יהודה.
וחכמים אומרים: פרט לשלא כדרךה.
אמר ליה הון בריה דרב נחמן לרב נחמן:
לימא קא סבר רבי יהודה התורה חסה על תכשיטי פלה?
אמר ליה: לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה.
במאי קמפלגי?
רבנן סברי 'שכבת-זרע', פרט להערה
'אותה' פרט לשלא כדרךה.
ורבי יהודה סבר שלא כדרךה והערה מ'שכבת-זרע' נפקא 'אותה' פרט לכלה.

רש"י יבמות לד, ב
והא תמר איעברא בביאה ראשונה - מיהודה כדאמר לקמן דער ואונן שלא כדרכן שמשו.
באעבד מיעבד - קודם ביאה ופתחה פתוח והוה ליה כב' ביאות.

כל מועכות של בית רבי - המשרות בתוליהן באצבעותיהן תמר שמן.
 כל כ"ד חדש - שתינוק יונק.
 דש מבפנים וזורה מבחוץ - כדי שלא תתעבר ותגמול את בנה וימות.
 אלא כמעשה ער ואונן - אלמא תמר פתח פתוח היה לה.
 אותה - וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשְׁכַּב אִישׁ אֹתָהּ שְׁכֶבֶת-זָרָה, וְיִרְחֲצוּ בְּמֵי־טָמְאָו עַד-הָעֶרְב. אֹתָהּ מֵעוּטָא הוּא.
 פרט לכלה - דלא בעיא טבילה משום טומאת ביאה ראשונה כדמפרש טעמא לקמן.
 הון - שם חכם.
 על תכשיטי כלה - כחל ושרק שנותנת על פניה ואם תטבול יעבירום המים.
 לפי שאין אשה מתעברת מביאה ראשונה - ולא שכבת זרע קרינן ביה דאין ראוי להזרע, ומיהו מיעוטא משכבת זרע
 לא נפקא הואיל והאי מקום ראוי להזרע הוא בביאה שניה ומשום נוגע בשכבת זרע נמי לא מיטמא דטומאת בית
 הסתרים לא מטמאה אלא שגזרת הכתוב היא בביאה וכן הוא במסכת נדה (דף מא, ב).
 להערה - שלא הזרע אי למ"ד נשיקה אי למ"ד הכנסת עטרה.
 שלא כדרכה והערה מש"ז נפקא - שלא כדרכה אינו מקום זרע הערה לאו שכבת זרע הוא דאין כאן זרע הלכך תרוייהו
 משכבת זרע מימעטי.

5. תוספות יבמות לד, ב ד"ה ולא כמעשה – ביאה שלא כדרכה מותרת באקראי

ולא כמעשה ער ואונן דאילו התם שלא כדרכה – משמע דאסור לשמש שלא כדרכה.
 ותימה דבפ"ב דנדרים (כ, ב) אמר ר' הירושלמי דאיתא לקמיה דרבי ואמרה ליה שולחן ערוכתו לו והפכו אמר לה בתי התורה
 התירתיך לו ומסיק דהלכתא הכי והפכו היינו שלא כדרכה לפי שמצטער בכך שנא' (בראשית לד ב) וישכב אותה ויענה
 שעינה אותה שלא כדרכה. וכן אם תענה את בנותי (שם לא) שלא כדרכן. דאי הפכו היא למעלה והוא למטה, לא היתה
 קובלת על כך.
 וכן בפ' ארבע מיתות (סנהדרין נח, ב) אמר גוי הבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה. ופריך: מי איכא מידי דישראל
 לא מיחייב וגוי מיחייב! והיינו האי 'לא מחייב' היינו דבישראל שרי, דאי איכא איסור בישראל ניחא, דמחייב בגוי
 מיתה דאזהרתן זו היא מיתתן כמו בגזל ושאר דברים.
 ואומר ר"י דהתם מיירי בלא הוצאת זרע דשרי, דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן.
 עוד אמר ר"י דלא חשוב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא
 ומתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי כדאמר' בנדרים (דף כ:): כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו יעשה משל
 לבשר הבא מן הטבח ודג מן הצייד רצה אוכלו צלי רצה אוכלו מבושל רצה שלוק.

6. תוספות הרא"ש יבמות לד, ב

ולא כמעשה ער ואונן, משמע הכא דאסור לשמש שלא כדרכה. וקשה מהא דאמרין בפ' ואלו מותרים הריא דאתאי
 לקמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכה פי' שלא כדרכה אמר לה בתי התורה התירתיך לו ומסיק דהלכתא הכי,
 ואין לומר דלאו בתשמיש שלא כדרכה איירי אלא הפכה קאמר היינו היא למעלה והוא למטה כי הריא דברכות פ'
 הוראה חזית טונא דאסא דרמיית עלי א"ל משכבו הפך שהיתה אשתו עליו, דבשביל זה לא היתה קובלת על בעלה
 דאינה מצטערת בכך, אבל בתשמיש שלא כדרכה מצטערת שקראו הכתוב עינוי וישכב אותה ויענה שעינה שלא כדרכה
 וכתוב אם תענה את בנותי שלא כדרכן, ועוד אמר' גוי הבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה ופריך מי איכא מידי
 דבישראל לא מיחייב וגוי מיחייב וע"כ האי לא מיחייב היינו דבישראל שרי דאי איכא איסורא בישראל א"כ ניחא דגוי
 מיחייב מיתה דאזהרה שלהן זו היא מיתתן, וי"ל דהתם בלא הוצאת זרע איירי דכיון דליכא השחתת זרע ולא הוי

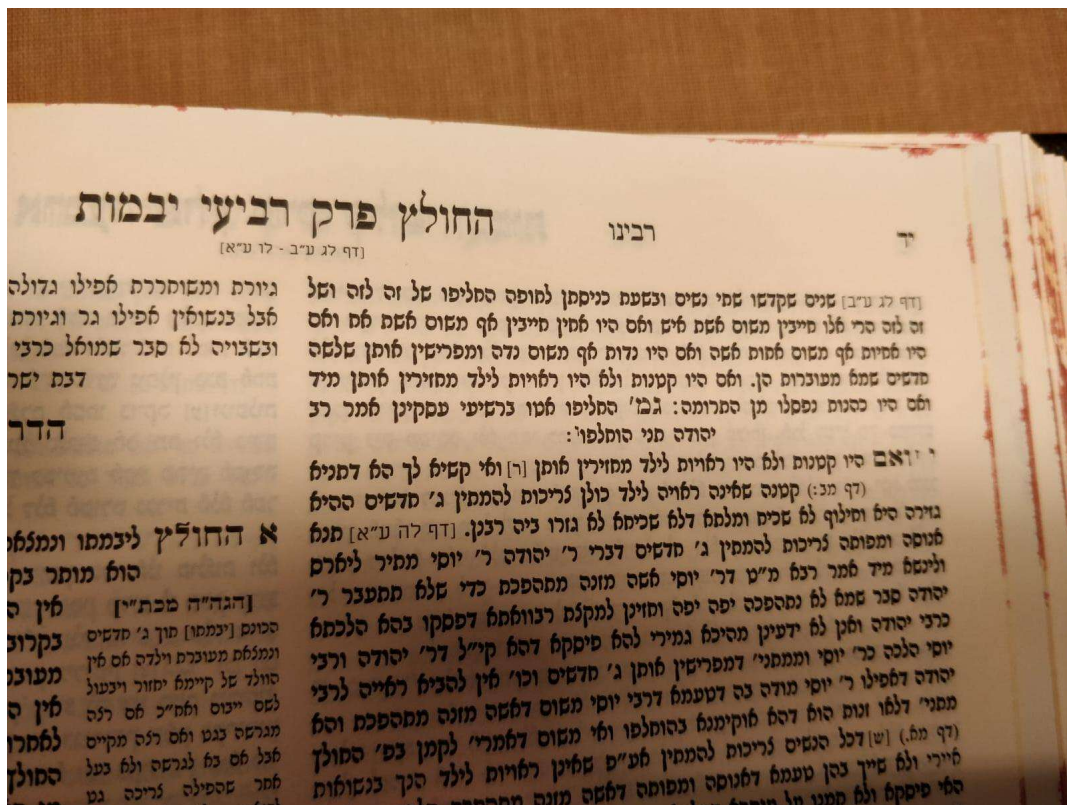
כמעשה ער ואונן שרי, ועי"ל דלא הוי כמעשה ער ואונן אלא א"כ רגיל לעשות כן תמיד אבל אי באקראי בעלמא מתאוה לאשתו לשמש שלא כדרכה שרי כדאמרינן בנדרים כל מה שרוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר הבא מן הטבח ודגים מבית הצייד.

רא"ש יבמות ג, ט (דף לג, ב) – כתירוץ השני בשם ר"י בתוספות

משנה – שנים שקדשו שתי נשים ובשעת כניסתן לחופה החליפו של זה לזה ושל זה לזה הרי אלו חייבין משום אשת איש ואם היו אחין חייבין אף משום אשת אח ואם היו אחיות אף משום אחות אשה ואם היו נדות אף משום נדה ומפרישין אותן שלשה חדשים שמא מעוברות הן. ואם היו קטנות ולא היו ראויות לילד מחזירין אותן מיד ואם היו כהנות נפסלו מן התרומה.

גמרא – החליפו? אטו ברשיעי עסקינן? אמר רב יהודה – תני הוחלפו....(צונזר)

הלכות הרא"ש יבמות לד, ב – ג, ט – בדפוסים

חרר רבא הא דאמר ר' רבנן זיתת סני יבמין מיחלץ חלכה יבומה לא מייבמ'
 לא תימ' הכי מילי דאיכא כרה דאיכא למיגזר מסוס כרה דהא הכא דליכא
 כרה ומיחלץ חלכה יבומי לא מייבמה : סני אחין כסואין סני אחיות ומת
 אחר מהן ואחר כך מתה אשתו כל סני הריוזו אסורה עליו עולמית הואיל
 וכאסרה עליו סעה אחת : סנים סקדסו סתי כסים ובסעת כניסתן לחופה
 החליפו סל זה בזה וסל זה בזה הריוזו חייבין מסוס אשת איס ואס היו
 אחין חייבין אף מסוס אשת אח : ואס היו אחיות אף מסוס אחות אסא ואס
 היו כידות אף מסוס כרה ומפריסין אותן ג' חדשים סמא מעוברות הן ואס
 היו קטנות ולא היו ראיות לילך מחזירין אותן מיד ואס היו כהנות נפסלו מן
 התרומה : החליפו אטו ברשיעי עסקינן אמר רב יהודה תני הוחלפו →
 תנו רבנן כל עשרים וארבע חדשים מבפנים וזורה מבחוץ דברי ר' אלעזר
 אמרו לו הללו אינן אלא כמעסה ער ואונן ואע"ב דער ואונן סלא כדרכה
 סמסו דסו מבפנים וזורה מבחוץ ומסמס סלא כדרכה מדמו להו אהרדי ו
 ותריוויהו אסירי וק' מהא דאמר ר' בנדרים פרק אלו מותרין ההיא דאתאי
 לקמיה דרבי אמר לו רבי סולחן ערכתי לו והפכו פי' ססימס סלא כדרכה
 אמר לה בתי התורה התירתיך לו ומסיק דהילכתא הכי ואין לומר דלאו
 בתסמי' סלא כדרכה איירי והפכו דקאמר היינו הוא מלמטה והיא מלמעלה
 כי ההיא דברכות פ' הרוואה דחזא בחילמא טונא דאסא דרמי עליה אמר לה
 מסכבו הפך סתייתא אשתו עליו דבסביל זה לא הייתה מתרעמת על בעלה
 דאינה מטערת בכך אבל בתסמים סלא כדרכה מטערת סקראו הכתוב
 עיניו דכתיב ויסכב אותה ועיניה סעינה סלא כדרכה אס תענה את בנות
 סלא כדרכה ועוד אמרינן גוי סבא על אשתו סלא כדרכה חייב מיתה
 ופרי' מי איכא מירי דיוסראל לא מיחייבא וגוי מיחייב ועל כרחיק האי בישראל
 לא מחייב היינו דיוסראל סרי דאי איכא איסורא בישראל כיחא דגוי חייב מיתה
 דאזהרה סלו זו היא מיתתו ויל דהתם בלא הוצאתי זרע איירי דכיון דליכא
 הסחתת זרע לא הוה כמעסה ער ואונן וסרי וע"ל דלא חסיב מעסה ער
 ואונן אלא אל' רגיל לעסות כן תדיר אבל אס באקראי בעלמ' מתאזה לאסתו
 לסמס סלא כדרכה סרי כדאמר ר' בנדרים כל מה טרובה לעסות באשתו ע
 עוסה מסל לבסר סבא מבית הטבח ורגיס מבית הדיוג : והאי סיוויא
 עיקר דגוי סבא על אשתו סלא כדרכה בסתם ביאה איירי אף בהוצא' זרע
 וקאמר רבי ישראל סרי ועוד מר' אמר ר' התורה התירתו לו בסתם ולא דקדק
 לזרע אס היה סס הוצאת זרע אלמא בכל ענין סרי וההוא עובדא באקראי
 הוה כדמוכח ליסנא סולחן ערכתי לו והפכו ואס היו קטנות ולא היו ראיות
 לילך מחזירין אותן מיד ואי קסיא לך הא דתניא קטנה סאינה ראוייה לולר
 כולן דריכות להמתין סלסא חדשים ההיא גזירה היא וחיילוק לא סכ' ומילתא'
 דלא סכיחא לא גזרו ביה רבנן : תנא אכוסה ומפותה דריכות להמתין סלסא
 חדשים דברי ר' יהודה ר' יוסי מתיר ליארס וליכנסא מיד אמר רבא מאי טעמ'

חרר

אסורה
 וילדה
 ספק
 איתמ'
 חלכה
 דריכה
 סמיה
 קמיות
 דחלוצ
 מבית
 והפילו
 תלת
 להס
 בתחי
 לעולם
 במת
 מפני
 האב
 ואיתמ'
 קניין
 הבוקר
 ולא יח
 יכנס
 וחייט
 דירה
 בעל
 ולרבי
 הילכתא
 מעובר
 סיכול
 דעל כר
 מרלא
 אלא בג

הלכות הראש יבמות לד, ב; ג, ט – הגהת הב"ח אות ו

הוא פסקה ונה קמנו ענ עיקר דמנחה מהיכס גמרי נה והר"ז הני ז"צ כחב כיון דמחמירין כולי האי בהנחה דפסקינא כרבי מאיר (כמונח דף ס.) דעקרה וחקינה ושאינה ראיה לילד זריכות להמחין ואין הלכה כר' יהודה כמה שמיקל בענין זה כ"ש דאין הלכה כר' יוסי כהא שהוא מיקל יותר וחיישין שמה לא נהפכה יפה יפה ועוד דשמואל בלישנא כהנא לא סבירא ליה כר' יוסי באטוסה ומפוסה מדלג קא ממעט אלא קטנה בה ישראל בזנות אכל גדולה זריכה להמחין אע"ג דבגויות ומשוררת סבר שמואל כר' יוסי באטוסה ומפוסה מיהא כרבי יהודה סבירא ליה ולא מטעמיה דלא נהפכה יפה יפה אלא משום דגור בגדולה ישראלית וזות אטו נישואין כי היכי דגורין שאין ראיות לילד אטו ראיות לילד [ה] ובקטנה (ה) דלא שכיח בה וזות לא גורו בה כי היכי דלא גורין בחילוף דלא שכיח וכן במיחין קטנה גור לא משום דלא שייך מיחין בגדולה אלא יולאה בגט ובמיחית העל גור אטו גדולה [א] אכל

[א] קיי"ל כר' אליעזר אפילו [א] אכל של קיימא אסור לקיימא ומילא בגט ולא נטי מילא לפרש"י ורבי"ם תנן קף חליטה פס הגט ואם אחר ג' חדשים כנסה והולד של קיימא תלג ואין דרך לא גט ולא חליטה ופטרין מן הקרבן אין הולד של קיימא יקיים. ה"ה חר"י. סה"מ"ק.

מעוברת לא שמה חליטה וצ"ל מעוברת לא שמה צ"ל * והוא מן האמין לאו דווקא דה"ה נמי מצי איהו חליץ לה דחליטה קמיימא לאו כלום היא ולא פקעה זיקמו אי נמי אסין של מת קאמר אי נמי אע"ג דחליטה קמיימא לאו כלום היא [א] מכל מקום הורעה זיקמו והוא כאלו נתן גט ולא מצי מו חליץ חליטה כשרה [דף לו ע"א] מנא כוונת דרש לקי

[הגה"ה בפת"י] החליץ ליצמתו והפילה לא הותרה לא הולד ולא צריכה ואעפ"כ אסור בקדושתה מדברין וכן צ"ל מעוברת לא שמה צ"ל ואם לא נפטר בגט חזר ונולד עליה אחר שהפילה מיהו לא אסור לנשא אלא חליץ לנדה או אם חלץ אחר שבעל אס הותרה בחליטה אע"פ שלא חזר ובעל אחר שהפילה. ה"ה חר"י. סה"מ"ק.

הסולק למעוברת והפילה זריכה חליטה מן האמין:

תפארת שמואל

(ה) דלא שכיח בה וזות לא גורו בה וכו'. אמת שכן הוא לשון התלמוד והיינו בתחלת הסוגיא קודם שידע דשמואל כר"י ס"ל אבל בתר דמשני הכי שוב לא צריכי להאי טעמא אלא מאחר דזנות אפי' בגדולה אלא משום גזירה דנשואין דהא אשה מתהפכת א"כ בה לא גורו רבנן ודריק: הדרן עלך ארבעה אחין

הגהות הב"ח

1 אמר ר' יהודה תני הוחלפו תנו רבנן כל כ"ד חודש דש מבפנים וזרה מבחוץ דברי ר' אליעזר אמר לו הללו אינן אלא כמעשה ער ואונן ואע"ג דער ואונן שלא כדרךן שמשו דש מבפנים וזרה מבחוץ ומשמש שלא כדרכה מדמה להו אהרדי ותרווייהו אסירי וקשה מהא דאמרין בגדלים פ' אלו מותרין ההיא דאתאי לקמיה דרבי אמרה לו רבי שולחן ערכתי לו והפכו פ' שישמש שלא כדרכה אמר לה בתי התורה התירתיך לו ומסיק דהלכתא הכי ואין לומר דלאו בחשמיש שלא כדרכה איירי והפכו דקאמר היינו הוא מלמטה והיא מלמעלה כי ההיא דברכות פ' הרואה דחזו דכתיב וישכב אותה ויענה שעינה אותה שלא כדרכה אם תענה את בנותי שלא כדרךן ועוד אמרין עובר כוכבים שבת על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה ופרך מי איכא מידי דישאל לא מתייבב דליכא השחתת זרע לא הוה כמעשה ער ואונן ושרי ועוד י"ל דלא חשיב מעשה ער ואונן א"כ רגיל לעשות כן תדיר אבל אם באקראי בעלמא מתאוה לאשתו לשמש שלא כדרכה שרי. כדאמרין בגדלים כל מה שרוצה לעשות באשתו עושה משל לבשר שבת מבית הטבח ודנים מבית הדיין והאי שינויא עיקר דעובר כוכבים שבת על אשתו שלא כדרכה בסתם ביאה איירי אף בהוצאת זרע וקאמר דבישראל שרי ועוד מוקאמר רבי התורה התירתיך לו בסתם ולא דקדק לידע אם היה שם הוצאת זרע אלא כל ענין שרי והוא עובדא באקראי הוה כדמוכח לישנא שולחן ערכתי לו והפכו: 2 ואם היו קטנות ולא כו' קטנה או שאינה ראויה לילד:

קרבן נתנאל

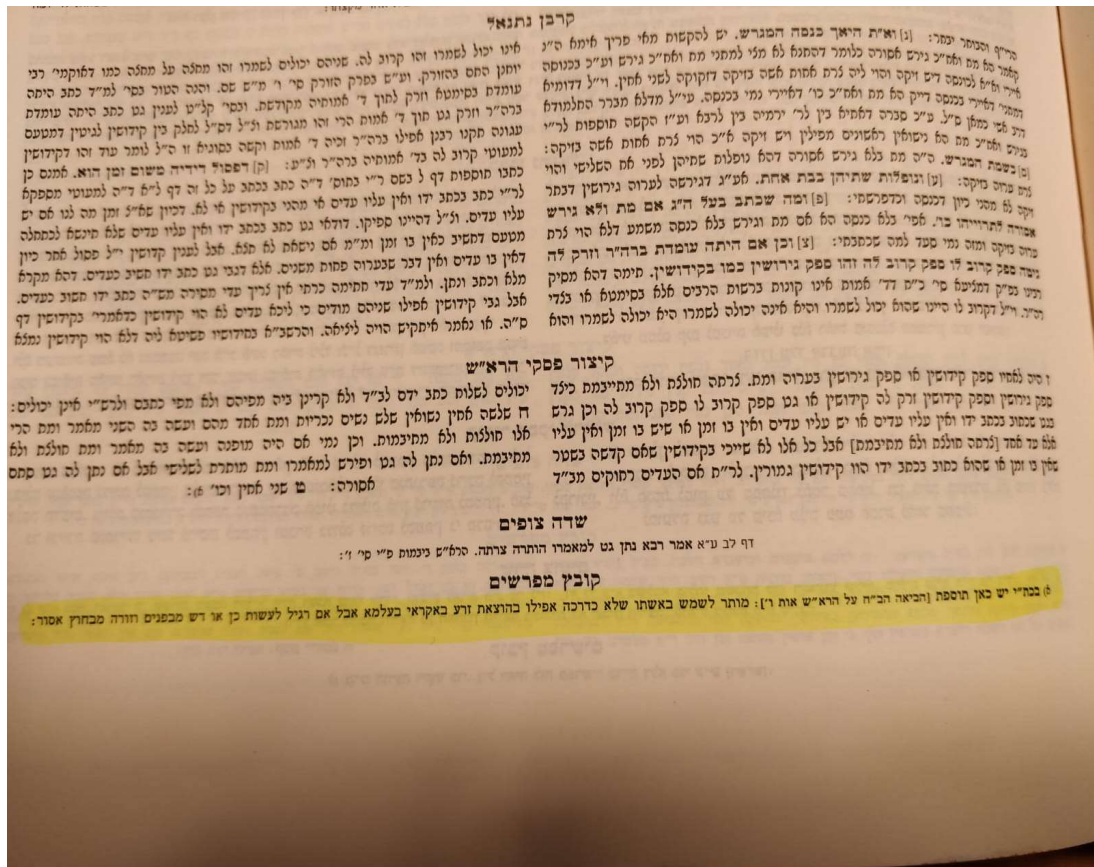
לדעת רש"י צ"ל צרחה חוללת ומחייבת. ולדעת רבינו צרחה פטורה מן החליטה ואסורה לינעה ולדעת ר"י חוללת ולא מחייבת וכו' רמ"א בס' ל"צ סעיף ד: [ו] ואי קשיא ד' הא דתניא. בס' הסולק דף מב ע"ג הימה דדופה ומתני' דכרמא: [ש] דב"ה הגשים צריכות להמחין אע"פ שאינם ראויות לילד. קא ס"ד דלמי לאמרי כגון נשים מונות שמחפסות ואינם ראויות לילד פ"ו השיג הר"ף עליהם הכן נשואות איירי ולא שייך וכו' אלא שאינם ראויות לילד כגון שהשקוס סמא או ע"י חולה: [ת] ובקטנה דלא שכיח בה וזות לא גורו בה. וק"ק דטפי הל"ל דמשה לא גורי דהו גורה לגורה. וי"ל בדוחק כיון דאין פסקי כר"י ולא מטעמיה שמה לא נהפכה יפה יפה אלא מיהא ראיה לילד וז"ל דגורין אטוסה ומפוסה משום נשים נשואות שאינם ראויות לילד והני משום נשואות ראויות לילד ש"מ דמחמירין כהא אפי' גורה לגורה: [א] אבל גזירת ומשוררת אפילו בגדולה לא החמירו בהבחינה דירה

פד ק [א] מ"ם הורע זיקתו והוי כאילו נתן גט ותו לא מצי חליץ חליצה כשרה.

קיצור פסקי הראש

י קטנה שנאנסה או שנפסחה או יולאה במיחין אינה זריכה להמחין שלשה חדשים. אכל פד ק דא הסולק ליצמתו ונמלאת מעוברת וילדה ולד של קיימא אין החליטה כלום

קיצור פסקי הרא"ש יבמות לד, ב; ג, ט – מכת"י – הושמט בדפוסים

7. פסקי רי"ד יבמות יב, ב

- א. תני רב ביבי קמיה דרב נחמן – שלש נשים משמשות במוך: קטנה ומעוברת ומיניקה. קטנה שמא תתעבר ותמות. מעוברת שמא תעשה עוברה סנדל. מיניקה שמא תגמול את בנה.
- איזו היא קטנה מבית אחת עשרה שנה ויום אחד ועד בית שנים עשרה שנה ויום אחד, פחות מכן ויותר על כן משמשת כדרכה והולכת דברי ר' מאיר. וחכמי אומ' אחת זו [ואחת זו] משמשת כדרכה והולכת ומן השמים ירחמו שני' שומר פתאים ה'.
- ב. אי קשיא היאך התירו חכמי' להוציא זרע לבטלה לעשות כמעשה ער ואונן?
- תשובה: איזהו מעשה ער ואונן שאסרה תורה? כל שכונתו שלא תתעבר כדי שלא יכחיש יופיה ואינו רוצה לקיים פריה ורביה ממנה, אבל אם כונתו שלא תבוא לידי סכנה מותר.
- ג. וכן נמי אם מתכוין לתאות יצרו ואינו מתכוין שלא תתעבר מותר כדאמרינן בפ' שני דנדרים: 'ההיא דאתת לקמיה דר' אמרה לו ר' ערכתי לו שולחן והיפכו והתירו ר' לשמש שלא כדרכה. והא ער ואונן שלא כדרכה שמשו כדאמרי' לקמ' במסכתין, אלא ודאי הם שהיתה כונתם כדי שלא תתעבר היו עוברים, אבל מי שכונתו להשלים תאות יצרו אינו עובר – שכל מה שרוצה אדם לעשות באשתו יעשה, ולא יקרא משחית זרעו. שאילו כן אל ישכב אדם עם הקטנה ועם המעוברת ועקרה וזקינה.
- ד. וקטנה מבית י"א ועד י"ב שנים ויום אחד יש לחוש שמא תתעבר ותמות, אבל פחות מכן לא מיעברא. ויותר על י"ב אי מיעברא לא מיתא, ומעוברת שמא יעשה עוברה סנדל שאין לו צורת פנים, שכשהאשה מעוברת וחוזרת ומתעברת

דוחק האחד את חברו ופוחת צורתו, ואף על גב דאמרינן אין אשה מתעברת וחוזרת ומתעברת, הני מילי לעשות ולד שלם בלי מום, אבל חוזרת היא ומתעברת ועושה סנדל. ומניקה שמא תתעבר וייעכר חלבה ותהיה צריכה לגמול את בנה ושמא ימות.

ה. וחכמים סברי אף על פי שכונתו שלא תתעבר היא משום סכנה, אפילו הכי דומה למעשה ער ואונן. אלא משמשת כדרכה ויבטח בשם ואל ישחית זרעו, והלכה כחכמים ולא כר' מאיר שהוא יחיד.

8. פסקי ריא"ז מסכת כתובות פרק ה הלכה ד

א. וכן ראוי לאדם שיהיה צנוע במטתו ואל ידבר עמה בשעת תשמיש אלא בדברי תשמיש שהוא צריך להם. ולא יהא לבו על אשה אחרת בשעת תשמיש, והעושה כן אינו מוליד זרע הגון אלא הוא דומה (בפסול) [אולי צ"ל 'לפסולים'] שהם בעלי עזות ופריצות, ועל כאלה נאמר וברותי מכם המורדים והפושעים בי, כמו שמבואר בפרק שיני שלנדרים.

ב. ומותר לאדם לשמש עם אשתו שלא כדרכה שנ' משכבי אשה שתי משכבות יש לאשה. ומעשה באחת שבאת לפני רבינו הקדוש ואמרה שולחן ערכתי לו והפכו, ואמר לה בתי מה אעשה לך התורה התירתו – משל לבשר הבא מבית הטבח רצה לאוכלו צלי אוכלו, מבושל אוכלו, וזה מבואר בפרק שיני שלנדרים.

ג. ומז"ה ביאר בפסקיו בפרק ראשון שליבמות שלא נאמר כן אלא כשהוא מתכוין לתאות יצרו, אבל אם הוא מתכוין שלא תתעבר אשתו הרי זה דומה למעשה ער ואונן ואסור כמו שמבואר בפרק ארבעה אחין.

9. בבלי נדרים כ, א-ב

אמר רבי יוחנן בן דהבאי: ארבעה דברים סחו לי מלאכי השרת חגורין מפני מה הוין – מפני שהופכים את שלחנא.

אלמים מפני מה הוין – מפני שמנשקים על אותו מקום.

חרשים מפני מה הוין – מפני שמספרים בשעת תשמיש.

סומין מפני מה הוין – מפני שמסתכלים באותו מקום.

ורמינהי: שאלו את אמא שלום – מפני מה [כ:] בניך יפיפין ביותר?

אמרה להן: אינו מספר עמי לא בתחלת הלילה ולא בסוף הלילה אלא בןצות הלילה.

וכשהוא מספר, מגלה טפח ומכסה טפח

ודומה עליו כמי שכתפאו שר.

ואמרתיו לו: מה טעם?

ואמר לי: כדי שלא אהן את עיני באשה אחרת.

ונמצאו בניו באין לידי ממזרות.

לא קשיא – הא במלי דתשמיש הא במלי אחרניתא.

אמר רבי יוחנן: זו דברי יוחנן בן דהבאי.

אבל אמרו חכמים: אין הלכה כיוחנן בן דהבאי

אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה

משל לכשר הבא מבית הטבח

רָצָה לֶאֱכֹל בְּמִלַּח אוֹכְלוֹ צָלִי אוֹכְלוֹ מִבְּשָׁל אוֹכְלוֹ שְׁלֹק אוֹכְלוֹ
וְכֵן דָּג הָבָא מִבֵּית הַצִּיד.

אָמַר אֲמִימָר: מֵאֵן מִלֶּאֱכִי הַשְּׁרֵת רִבְנָן
דְּאִי תִּימָא מִלֶּאֱכִי הַשְּׁרֵת מִמֶּשׁ, אֲמַאי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אֵין הִלְכָּה כְּיוֹחָנָן בֶּן דִּהֲבַאי
הָא אֵינְהוּ בְּקִיָּא בְּצוּרַת הַזֶּלְד טָפִי.
וְאֲמַאי קָרוּ לְהוּ מִלֶּאֱכִי הַשְּׁרֵת – דְּמַצִּינִי כְּמִלֶּאֱכִי הַשְּׁרֵת.

הָהִיא דְּאֲתַאי לְקַמִּיָּה דְּרַבִּי.
אָמְרָה לוֹ: רַבִּי עֲרַכְתִּי לוֹ שְׁלַחַן וְהֶפְכוּ.
אָמַר לָהּ: בְּתִי תוֹרָה הַתִּירַתְךָ וְאֲנִי מָה אֶעֱשֶׂה לִּיךְ.

הָהִיא דְּאֲתַאי לְקַמִּיָּה דְּרַב
אָמְרָה לוֹ: רַבִּי עֲרַכְתִּי לוֹ שְׁלַחַן וְהֶפְכוּ.
אָמַר מַאי שָׁנָא מִן בְּנִיתָא.

המיוחס לרש"י (פירוש מגנצא)

שהופכין – פנים כנגד עורף שבאים על נשותיהן שלא כדרכן.
לישנא אחרינא: שהופכים שולחנן – היא למעלה והוא למטה.

פירוש הר"ן

שהופכין את שולחנם – ולפי ששינה בירך לוקה בירך.
התורה התירתיך – דכתיב כי יקח איש אשה שהיא לקוחה לו לעשות בה כל חפצו. וכתב הרמב"ם ז"ל בפרק כ"א מהא"ב
'ובלבד שלא יוציא שז"ל'.

פירוש הרא"ש

מפני שהופכין את שולחנם. לשמש שלא כדרכה ומדה כנגד מדה שמטריח אותה על ארכובותיה לפיכך הבנים נכה
רגלים:

בנין יפּיפּין ביותר. בלא מום:

מגלה טפח ומכסה טפח. כדי שתהא יראה ובושה על פניו. אי נמי שלא יהנה בקירוב בשר, דוגמת דרך סדין (בירושלמי
בפ"ק דיבמות הלכה א):

ונמצאו בניו באין לידי ממזרות. שהמחשבה באשה אחרת בשעת תשמיש קרובין הבנים לצד ממזרות ומתוך שאינו
משמש אלא באימה ולא בקלות ראש אין בלבם מחשבה אחרת:

במילי דתשמיש. שרי להרבות תאותו:

דמצייני כמלאכי השרת. בתורה ובמצות ופרושין וקדושים משאר המון העם כקדושת מלאכי השרת:

ערכתי לו שלחן והפכו. ששימש עמה שלא כדרכה:

מן ביניתא. דג שאוכלו צלי שלוק ומבושל כפי רצונו:

ר' אברהם מן ההר נדרים כ, א

הצופה. נותן עיניו בהן, ואפילו בפנויות. שאינן מהוגגין. מחזיקין במעשים רעים... באשתו נדה. אמרו שאסור להסתכל בה, אבל שלא בשעת נדתה מותר. אבל בנאחרות אסור] אפילו טהורות [ואפילו שלא] כנגד עקב אסור. מקום התורף. פירש רבינו שלמה מקום תשמיש באשה. [שלא כדר] כה. הוא מכון כנגד עקיבה של אשה שבאחורי הרגל. שלא עמדו. שאילו עמדו [היתה] לו בושת פנים. שלחנס. משל לאשה. [ואשעת] תשמיש קאי, שמשמשים [פנים כנגד אחור]ה. כ, ב

מספר עמי. נזקק עמי. בתחלת הלילה. שעדיין נזכר באשה שראה ביום. ולא בסוף. שכבר קמו בני אדם, וישמע קול אשה, ויהיה לבו עליה. מגלה טפח. מכסות אשתו. ומכסה. בכסות עצמו 85*). שד. ממהר בתשמיש כאדם שהשד כופהו. אלמא מותר לשמש בדבור, דב[שעת] מעשה אמרה לו. מילי דתשמיש. מותר לדבר. מילי אחרניתי. אסור, ש[מתוך כ]ך יבוא להזכיר אשה אחרת. זו דברי. שלא יהפך שלחנו ולא יספר 85*) ויסתכל בכל מקום שירצה. עושה. דכתיב כי יקח איש אשה. במלח. באי זה תבשיל שירצה. או צלי. שאינו צריך מלח כל כך אלא משהו וצולהו מיד. ואיכא מאן 86) דדייק מהכא דצלי לא בעי מלח. מבושל. כל צרכו. ושלוך. מבושל הרבה, וזה יותר מזה. וכן דג יכול לאכלו בכל ענין שירצה. ערכתי. כדרך כל הארץ. והפכו. לשמש שלא כדרך. התירתי. לעשות ככל רצונו כדלעיל. ומסתברא דוקא שלא יוציא זרע, אבל להוציא זרע לבטלה אסור, דהא אסור להוציא זרע לבטלה, דגרסינן בפרק כל היד 87) אמר רבי יוחנן כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה שנאמר 88) וירע בעיני יי אשר עשה וימיתהו יי, ובפרק ארבעה אחין 89) נמי פסיק ותני ער ואונן שלא כדרכן שמשו, וכן כתב הר"ם פרק כ"א בקדושה 90). בכוס אחר. שלא ישמש מטתו ויתן עיניו באשה אחרת ואפילו האחרת היא אשתו.

ראב"ד – בעלי הנפש שער הקדושה

עוד יש ענינים אחרים שהם פוגמין את המעשה ומקלקלין אותו ומפסדין את שכרו, והם מה שפירשו בנדרים (כ א) א"ר יוחנן בן דהבאי ארבעה דברים סחו לי מלאכי השרת חגרים מפני מה הויין מפני שהופכים את שולחנם, פירוש נהגין בה כמעשה בהמה. סומין מפני מה הויין, מפני שמסתכלין באותו מקום וי"מ מפני שמסתכלין שם בשעה שהם רוצים לשמש, ואף על פי שבשעת המעשה הוא מצניע עצמו, אם ביום מאפיל בטליתו, ואם בלילה מכבה את הנר, כיון שעשה כן סמוך לתשמיש 15 בזה את עצמו ונהג בה מנהג הפקר. וכ"ש אם מסתכלים שם שלא בשעת תשמיש שהוא מנהג הפקר והוא משסה היצר בעצמו כאשר פרשנו בשער הפרישה. ואלמין מפני מה הויין מפני שנושקין באותו מקום. חרשים מפני מה הויין מפני שהן מספרין בשעת תשמיש. הראשונות מפני שנהגו בה מנהג הפקר, והרביעית מפני שנותן דעתו באשה אחרת, א"נ מפני שעושה המעשה כעין זנות שאינו מתכוין לו ועושה.

ומה שאמר (שם) רבי יוחנן אין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה משל לדג הבא מבית הצייד וכו', דמשמע שמותר לעשות כן לכתחלה, נ"ל שאינו אלא על הפיכת השולחן בלבד כדאייתא בשמעתא דההיא דאתאי לקמיה דרב אמרה לו רבי שלחן ערכתי לפניו והפכו אמר לה מאי שנא מביניתא, דמשמע נמי מהכא דהפיכת שולחן אינו אסור. ודוקא על הפיכת השולחן בלבד, אבל על האחרות אף על פי שאינו נדון עליהם דין חמור מ"מ איסור יש בהן כאשר אמרנו למעלה שאסור לאדם לספר בדברים אחרים בשעת תשמיש אלא א"כ הם צרכי תשמיש או שהוא צריך לרצותה. ובמס' חגיגה (ה ב) אמרו מגיד לאדם מה שיחזו אפילו שיחזו יתירה שביין איש לאשתו מגידין לו בשעת הדין. וכן המסתכל באותו מקום עובר על והצנע לכת עם אלהיך (מיכה ו, ח), ומעביר את הבושה מעל פניו, וכתיב (שמות כ, כ) בעבור תהיה יראתו על פניכם זו הבושה, לבלתי תחטאו שכל המתבייש אינו חוטא. וכ"ש הנושק שיש בו כל אלה, ועוד שעוברין משום בל תשקצו את נפשותיכם כאשר אמרו רבותנו ז"ל (מכות טז ב) האי מאן דשתי מיא בקרנא דאומנא עבר משום בל תשקצו. ורב כהנא דהוה מעבר שושיבה על פומיה ואמר ליה רב שקליה דלא לימרו מיכל קא אכיל וקא עבר משום בל תשקצו (שבת צ ב), וכ"ש הך.

והפיכת השולחן עצמו שהתירו, אומר אני דוקא בשאינה כפויה עליה והיא מתרצית עמו לדעתה על ידי ריצוי, אבל אם הוא כופה אותה, באותה כפיה ודאי אינו ניצל מן החטא ואני קורא עליו גם בלא דעת נפש לא טוב. שהרי אמרו ז"ל (ערוכין ק ב) ואין ברגלים חוטא זה הבעל ושונה, והקשו עליו והא אמרין הרוצה שיהיו לו בנים זכרים יבעול וישנה, ותירצו לא קשיא כאן לדעת כאן שלא לדעת. הנה זה שבעל ושונה וכוונתו לעשות בנים זכרים, וכיון שהוא עושה שלא מדעתה נקרא חוטא, מי שמשנה את מעשיו והופך את שולחנו שלא מדעתה כ"ש שהוא חוטא. ויש מי שאומר שמי שהופך שולחנו כיון שהיא רוצה בתשמיש אף על פי שהיא מוכרחת בהפיכת השולחן מותר, משא"כ בבעל ושונה שלא מדעתה שכל הבעילה על כרחיה היא ואסור מפני שהוא בעילת זנות. והראיה על זה כי האשה שבאה לפני רבי ואותה שבאה לפני רב, פשוטו של דבר דומה שלא היו הן רוצות ואעפ"כ התירו להן. ואני אומר שאין ראיה מזה, שאפשר שנתרצו להן על ידי ריצוי אלא שבאו לדרוש אם היה איסור בדבר אם לאו. וכלשון הראשון נ"ל דאסור לעשות בה שום דבר שלא מדעתה עד שיפייסנה ותתרצה.

10. בבלי סנהדרין נח, ב

אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא: בן נח שפא על אשתו שלא כדרך חייב
שנאמר: 'ודבק ולא שלא כדרך'.
אמר רבא: מי אפא מידי דישאל לא מחייב ונכרי מחייב!
אלא אמר רבא: בן נח שפא על אשת חבירו שלא כדרך פטור. מאי טעמא?
באשתו ולא באשת חבירו, ודבק ולא שלא כדרך.

תוספות סנהדרין נח, ב ד"ה מי איכא

מי איכא מידי דלישראל שרי ולגוי אסור - משמע דלישראל מותר באשתו בשלא כדרכה וכן משמע בסוף פ"ב דנדרים (דף כ:) ההיא איתתא דאיתא קמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו אמר לה בתי התורה התירה לו. ולא היינו היא למעלה והוא למטה דמה מפסדת בכך אלא שלא כדרכה שמצערותה כדאמר התם אם תענה את בנותי שלא כדרך ואמר וישכב אותה כדרכה ויענה שלא כדרכה.
וקשה דבספ"ג דיבמות (דף לד:) חשיב שלא כדרכה מעשה ער ואונן. וי"ל דלא אסיר אלא שעושה כך תדיר שלא תתעבר ויכחיש יופיה. אבל אם רוב תשמישו כדרכה, אלא שבאקראי מתאוה לה שלא כדרכה, שרי.

חידושי הר"ן סנהדרין נח, ב

ומי איכא מידי דגוי מיחייב וישראל לא מחייב. תמה דהא איכא גזל פחות משהו פרוטה ודינין ואבר מן החי דגוי מחייב מיתה וישראל לא מחייב. אלא ודאי האי מחייב ולא מחייב לא דוקא, אלא כאלו אמר מי איכא מידי דישאל שרי וגוי אסור. וא"כ מהכא משמע דישאל שרי לבא על אשתו שלא כדרכה. והכי מוכח במסכת נדרים (דף כ) גבי האי איתתא דאמרה שלחן ערכתי והפכו ואמרו לה התורה התירה לו.
וקשה דאמרין ביבמות דבשלא כדרכה הוא דהוה מעשה ער ואונן. ויש שתירצו שאע"פ שהענין אסור לעשות מ"מ הביאה בעצמה אינה ערוה ואינה ביאה של איסור. אבל ענין השחתת זרע איסור אחר יש לו. ומאי דאמר לה התורה התירך לו היינו שאין בה משום איסור ערוה אלא משום השחתת זרע ואם הזכר משחית זרעו אין על הנקבה כלום.
ובתוספות ז"ל אמרו שהוא היתר גמור בכל מקום שאינו מכיון להשחתת זרע ולא (יוציאוהו) [להוציאן] לבטלה. וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל בפר' כ"א מה' איסורי ביאה. מיהו מדרכי חסידות אסור לעשות כך שלא יקל ראשו לכך ושיתקדש בשעת תשמיש.

11. ריא"ז, קונטרס הראיות, סנהדרין נח, ב

- א. 'אמר רבא מי איכא מידי דישאל לא מחייב וגוי מחייב'. פירוש, ישראל לא מחייב אם בעל אשתו שלא כדרכה כדאמרינן בפ"ב דנדרים: ההיא דאתאי לקמיה דרבי ואמרה ליה, רבי שולחן ערכתי לו והפכו, א"ל, בתי, מה אעשה לך [התורה] היתירו. ואף על גב דאמרינן בפרק ד' אחין ער ואונן שלא כדרכה שמשו, [יש] לומר דמעשה ער ואונן היינו מחמת שהיו מתכוונים שלא תתעבר והיו משחיתים זרעם בכוונה, אבל אם אדם רוצה למלאות תאוותו מותר, דכל מה שרוצה אדם לעשות באשתו עושה, וכך פירש מז"ה בפסקיו בפ"ק דיבמות.
- ב. ואין לפרש דהאי דקאמר הכא דישאל לא מחייב, לומר שאין חייב מיתת ב"ד אבל איסורא איכא, דדמי למעשה ער ואונן, דא"כ איכא למימר דגוי ודאי מחייב, שהרי ער ואונן נתחייבו מיתה, ואיכא למימר שלא ענש הכתוב אא"כ הזהיר כדאמרינן נמי לעיל גבי כל האמור בפרשת מכשף, וגוים אזהרתן זו היא מיתתן, ובגזל נמי אף על פי שישאל אינו אלא בלאו הגוי חייב מיתה. והכי נמי אי איכא אסורא גבי ישראל דדמי למעשה ער ואונן שפיר ה"מ למימר דגוי מחייב, אלא ודאי ליכא איסורא גבי ישראל דלא דמי למעשה ער ואונן כדפירשית.
- ג. ויש ספרים שכתוב בהם כאן מי איכא מידי דלישראל שרי וגוי מחייב, ולקמן בפרק חלק בהל' הקורא בספרים החצונים אמרינן אורח ארעא קמ"ל דלא לבעול איניש שלא כדרכה, ומשמע דאין בו אלא משום אורח ארעא, שלא ילך זרעו לבטלה.
- ד. ורבינו משה כתב בפרק כ"א מהלכות איסורי ביאה: 'אשתו של אדם מותרת לו בין כדרכה בין שלא כדרכה, ובלבד שלא יוציא ש"ז לבטלה'. וזה אין נ"ל, דהיאך אפשר להתיר לו לכתחלה לבעול ולא יוציא ש"ז, אלא ודאי הכל מותר, ולא נאסר אלא במתכוין לכך כדפריש נמי מז"ה.

12. רמב"ם, משנה תורה, הל' איסורי ביאה כא, י — הנוסח המקורי

אשתו של אדם, מתרת היא לו; לפיכך כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו, עושה — בועל בכל עת שיירצה, ומנשק בכל אבר שיירצה, ובא עליה בין בדרך, בין שלא בדרך, בין דרך אברים. ואף על פי כן, מדת חסידות שלא יקל אדם את ראשו לכך, ושיקדש עצמו בשעט תשמיש, כמו שבאנו בהלכות דעות; ולא יסור מדרך העולם ומנהגו, שאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות.

שם הלכה יח-יט

אסור להוציא שכבת זרע לבטלה; לפיכך לא יהיה אדם דש מבפנים וזורה מבחוץ, ולא ישא קטנה שאינה ראויה לולד. אבל אלו שמנאפין ביד, ומוציאים שכבת זרע — לא די שהוא אסור גדול, אלא שעושה זה בנדותי הוא יושב; ועליהם נאמר 'ידיכם, דמים מלאו' (ישעיהו א, טו), וכאלו הרגו נפש.

וכן אסור לאדם שיקשה עצמו לדעת, או יביא עצמו לידי הרהור; אלא אם יבוא לו הרהור, יסיע לבו מדברי הבאי והשחתה, ויפנה לדברי תורה שהיא 'אילת אהבים ויעלת חן' (משלי ה, ט). לפיכך אסור לאדם לישן על ערפו ופניו למעלה, עד שיטח מעט כדי שלא יבוא לידי קשוי.

הלכות איסורי ביאה ג, יד

המנערה בשפחה חרופה, ולא גמר ביאתו--פטור: עד שיגמר ביאתו. ואינו חייב אלא על הגדולה, הבועלה, המזידה, ובכרונה; אבל אם היתה קטנה, או שלא היתה בעולה, או שהיתה שוגגת, או אנוסה, או ישנה--פטור. וכן אם בא עליה שלא בדרך, פטור--שבשפחה חרופה, לא השונה ביאה בדרך, לביאה שלא בדרך: שגאמר 'שכבת-זרע' (ויקרא יט, כ). אבל בשאר ביאות, לא חלק בין ביאה לביאה: שגאמר 'משכבי אשה' (ויקרא יח, כב; ויקרא כ, ג) — מגיד הכתוב ששני משכבות לאשה.

הלכות איסור ביאה ג, ו

באו עליה עשרה, והיא בתולה ברשות אביה, זה אחר זה – הראשון בסקלה, וכלן בחנק.
במה דברים אמורים: שפאו עליה פדרפה; אבל אם באו עליה שלא פדרפה, עדין היא בתולה, וכלן בסקלה.

פירוש המשנה לרמב"ם סנהדרין ז, ד

ואומר שבכל העריות אין חלוק בין ביאה כדרכה או ביאה שלא כדרכה. וביאה כדרכה, הוא שיבוא מצד פנים. ושלא כדרכה, שיבא מצד אחר.

ואין חלוק בין מערה וגומר, בין שהיה מערה כדרכה או שלא כדרכה. וכן מערה בזכור ומערה בבהמה. ומערה, נקרא המכניס כל העטרה. וגומר, הוא הכנסת האבר כולו, אבל הכנסת מקצת העטרה הרי הוא כמי שבא דרך איברין. ואין להוצאת שכבת זרע לענין העונשין שום שייכות כלל. אלא כיון שהכניס ראש האבר הרי אלו נענשין על כך ואפילו פירש מיד.

ואין חלוק בכל העריות בין שהיה האיש מלמעלה והאשה מלמטה, או שהיה האיש מלמטה והאשה מלמעלה וזהו שקוראים אותו עליהם השלום משכב הפוך. וכן שאר כל התנוחות באיזו תנוחה שיהיו חייבין בעונשין בהכנסת עטרה איך שיהיה הדבר.

13. רבינו ירוחם – תולדות אדם וחווה נתיב כג חלק א דף קצב טור ג

שמש עם אשתו שלא כדרכה אסור פשוט ביבמות [ל"ד ע"ב]. והא דאמרין בנדרים [כ' ע"ב] דשלחן ערכתי לו והפכו שמותר פירו' ששמש עמה שלא כדרכה דאינו ר"ל היא למעלה והוא למטה דודאי זה מותר ולא היתה מתרעמת אלא בשימש שלא כדרכה נתרעמה ואמר לה ר' שמותר, י"מ בתוספתא דהתם מיירי בלא הוצאת זרע וכיון דליכא השחתת זרע לא הוה כמעשה ער ואונן ומותר וי"מ דאינו אסור שלא כדרכה אלא תדיר אבל דרך מקרה אם מתאוה לאשתו פעם אחת שלא כדרכה מותר כדאיתא וכן עקר.

14. ספר האשכול (אלבק) הלכות צניעות דף לה עמוד ב

ולעולם תהא מטתו של אדם נתונה בין צפון לדרום, כדי שיהיו בניו זכרים ולא תהא אשתו מפלת נפלים: אמר ר' בנימין בר יפת אמר ר' אלעזר כל המקדש עצמו בשעת תשמיש הויין לו בנים זכרים, שנאמר והתקדשתם והיתם קדושים, וכתוב בתריה אשה כי תזריע וילדה זכר, ובפרק אחרון דמס' נדה <גרסי> מה יעשה אדם ויהיו לו בנים הגונים, ישא אשה ההוגנת לו ויקדש עצמו בשעת תשמיש, ופי' יקדש עצמו בשעת תשמיש כגון הא דאמר' שאלו את אימא שלום אשתו של ר' אליעזר וכו' כדאיתא בנדרים וכגון שמשחין עצמן <בשעת תשמיש> בבטן כדי שיזריעו נשותיהן תחילה הב"ה נותן להם בנים בשכרן, דכתיב הנה נחלת ה' בנים שכר פרי הבטן. והיינו דאמר ר' חנינא יכולני לעשות כל בני זכרים. ואמר רב קטינא הרוצה שיהיו בניו זכרים יבעול וישנה. והא קדוש בשעת תשמיש שלא ישמש לאור הנר ולא ישמש ערום. ומי שיוצא מבית הכסא לא ישמש עד שישאח חצי מיל, ואינו משמש מטתו ביום, ופורש מאשתו סמוך לווסתה. וכמה אותה עונה, כל הני הוי קדוש:

והרוצה שיהיו לו בנים הגונים ר' אליעזר אומר יפזר מעותיו לעניים, ר' יהושע אומר ישמח אשתו בדבר מצוה: תניא בעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו מלמד שהבושה מביאה לידי יראת חטא מיכאן אמרו סימן יפה לאדם שהוא ביישן, אחרים אומרים כל אדם המתבייש לא במהרה הוא חוטא, ומי שאין לו בושת פנים בידוע שלא עמדו אבותיו על הר סיני. אמר ר' יוחנן בן דהבאי ארבעה דברים סחו לי מלאכי השרת, חגרין מפני מה הווין מפני שהופכין שולחנן, אלמים מפני שמנשקין באותו מקום, חרשין מפני שמספרין בשעת תשמיש, סומין מפני שמסתכלין באותו

מקום, ורמינהו שאלו את אימא שלום אשתו של ר' אליעזר מפני מה בניך יפיפים ביותר, אמרה להם אינו מספר עמי לא במשמרה ראשונה ולא במשמרה אחרונה אלא בחצי הלילה. וכשהוא מספר עמי מכסה טפח ומגלה טפח ודומה כמי שכפאו שד, אמרתי לו מה טעם אמר שלא אתן עיני באשה אחרת ונמצאו בני באין לידי ממזרות, לא קשיא הא במילי דתשמיש הא במילי אחריני.

אמר ר' יוחנן זו דברי ר' יוחנן בן דהבאי, אבל חכמים אומרים אין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי אלא כל <מה> שאדם רוצה לעשות באשתו עושה, משל לבשר הבא מן הטבח רצה אוכלו במלח ואוכלו, צלי ואוכלו, מבושל ואוכלו, שלוק ואוכלו. וכן כשם שהבהמה בחייה בחזקת איסור <עומדת> וכשבא מן הטבח ונשחטה הותרה לו בכל אלו הטעמים, כך אדם <כיון> שקידש את האשה הותרה לו בכל ענין. וארבעה מיני מאכל שהזכיר כאן כנגד חגרין אלמין חרשין וסומין שהזכיר ר' יוחנן בן דהבאי. אמר אמימר מאן מלאכי השרת רבנן, דאי תימא מלאכי השרת ממש היכא אמר ר' יוחנן אין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי הא אינהו בקיאי בצורת הולד טפי, ואמאי קרי להו מלאכי השרת דמצייני כמלאכי השרת. ההיא איתתא דאתת לקמיה דר' אמרה לו ר' שלחן ערכתי לו והפכו, אמר לה מאי שנא מן ביניתא. ולא תתורו אחרי לבבכם אל ישתה אדם בכוס זה ויתן עיניו בכוס אחר, אמר רבינא לא נצרכה אלא אפילו לשתי נשיו. והכרתי מהם המורדים והפושעים אלו בני תשע מדות, בני אסנ"ת משגע"ח בני אמה, בני שנואה בני נדוי, בני תמורה, בני מריבה, בני שכרות בני גרושת הלב, בני ערבוביא, בני חצופה. ודוקא בני חצופה דתבעה ליה בפה, אבל מרציא ארצויי <קמיה> שמדברת לפניו דברים טובים כדי שתמצא חן בעיניו הוין לו בנים שאפילו בדורו של משה לא היו כמותן, שכך מצינו בלאה שנאמר ותצא לאה לקראתו, ונפק מינה יששכר דכתיב ובני יששכר יודעי בינה לעתים, ובדורו של משה לא נמצאו נבונים דכתיב הבו לכם אנשים חכמים ונבונים, וכת' ואקח מכם אנשים חכמים וידועים, ואלו נבונים לא אשכח:

15. תלמוד בבלי סנהדרין ק, ב

רבי עקיבא אומר אף הקורא בספרים החיצונים וכו'.

תנא בספרי מינים.

רב יוסף אמר: בספר בן סירא נמי אסור למקרי.

אמר ליה אבוי: מאי טעמא? אלימא משום דכתב ביה

לא תינטוש גילדנא מאדניה דלא ליזיל משפיה לחבלא

אלא צלי יתיה בנורא, ואיכול ביה תרתין גריצים.

אי מפשטיה, באורייתא נמי כתב' לא תשחית את עצה'.

אי מדרשא – ארץ ארץא קא משמע לן, דלא לבעול שלא כדרכה.

רש"י

מינים – גלחים.

לא תפשוט גילדנא מאודניה - כלומר לא תטול עורו של דג אפילו מעל אזנו, מפני שאתה מפסיד העור דאזיל משכיה לחבלא - להפסידא, אלא צלי יתיה בנורא ואכול ביה תרתין גריצין - שאתה יכול לצלות עור הדג עמו ולאכול בו שתי חלות דהוי לפתן לשתי חלות.

גלדנא - שם הדג, לישנא אחרינא: להכי נקט מאודניה, שדרכו של דג להתחיל הפשטו מאזנו.

אי מפשטיה - אי ממשמעותיה קא מתמהת באורייתא נמי כתיב.

דלא לבעול שלא כדרכה - דאין הגון לאדם לשנות את דרכו, והיינו דקאמר מאודניה.

יד רמ"ה

פיסקא ר"ע אומר אף הקורא בספרים החיצונים תנא בסיפרי מינין שפירשו את התורה ואת הנביאים עפ"י דעתם ולא סמכו על דברי חכמים ויש בהן שיתוף כדאמרין בפרק אחד דיני ממונות (שם) כל מקום שפקרו המינין תשובתן בצידן אעפ"י שיש בהן כמה דברים מיושבין שאין סותרין ד"ת כיון שיש בהם דברים שמביאים את האדם לידי ביטול אסור לקרות בהן והא דמאי לההיא דאמרין בע"ז (ט"ז ב) גבי כשנתפס ר' אליעזר למינות דאמר ליה ר"ע שמא דבר מינות בא לידך והנאך ועליו נתפסת למינות כו' דמשמע מינה דאסור לאדם ללמוד מהן אפילו דברים שאין סותרין ד"ת ואמרין נמי התם הרחק מעליה דרכך זו המינות והרשות וגבי אלישע אחר אמרין בחגיגה (ט"ו ב) כשהיה עומד מבית המדרש היו נושרין לו סיפרי מינין מחיקו אלמא מידי דמייתו ליה לאדם לידי ביטול ניהו:

רב יוסף אמר בספר בן סירא כלומר לא מיבעיא סיפרי מינין דודאי אסור אלא כי אצטריך לאשמועין בספר בן סירא אעפ"י שאין בו דברים שמביאין את האדם לידי כפירות כיון שיש בו דברים שמביאין את האדם לידי ביטול שלא להשען על השם אסור לקרות בו. ודייקי' מ"ט אילמא משום דכתיב ביה לא תנשוש כמו לא תפשוט גילדאנא דג גדול ואינו חשוב כדאמרין בכיצד מברכין (מ"ד ב) כל נפש משיבה נפש אמר רב פפא אפי' גילדאנא דבי גילי והכי קאמר לא תפשוט העור של בהמה מאזנה שהעור של אדם לא יבדל הוא הולך ולא יצליח למלאכה אלא צלה האוזן עם עורו [ואכול] בו שתי עוגות והאי דנקט גילדאנא רבותא קמ"ל אפי' גילדאנא דלא חשיב חוס עליה דלא ליזיל לחבלא וכל שכן מידי אחרינא דחשיב טפי ומשמע דקא חשיב ליה עצה דליזדהר בממוניה דלא לפסיד ולא מידי ולא מסר מיליה לקב"ה ולמבעי רחמי עליהו מקמיה. אי מפשטיה קא מתמה מר באורייתא נמי כתיב לא תשחית את עצה ואי מדרשיה קא מתמה מר אורחא דעלמא קמ"ל דלא ליבעול שלא כדרכה שלא תצא שכבת זרעו לבטלה.

16. תלמוד בבלי נדה יג, א

משנה: כל היד המרפה לבדוק פנשים משפחת ובאנשים תקצץ.

תלמוד: מאי שנא נשים ומאי שנא אנשים?

נשים לאו בנות הרגשה ניהו — משפחות;

אנשים דבני הרגשה ניהו — תקצץ.

אי הכי, מאי אריא מרפה? כי לא מרפה נמי! כי קתני 'מרפה', אנשים תנא.

במה דברים אמורים? לענין שכבת זרע, אבל לענין זוב, אף הוא משפח פנשים.

רבי אליעזר אומר: כל האוחז באמה ומשתין באלו מביא מבול לעולם.

אמרו לו לרבי אליעזר: והלא נצוצות נתזין על רגליו ונראה כפרות שפכה ונמצא מוציא לעז על בניו שהן ממזרים.

אמר להן: מוטב שיוציא לעז על בניו שהן ממזרים ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום.

תנא אידך: אמר להן רבי אליעזר לחכמים — אפשר יצמד אדם במקום גבוה וישתין או ישתיין בעפר תיחוס ואל יעשה

עצמו רשע שעה אחת לפני המקום.

הי אמר להו ברישא? אילימא קמיתא אמר להו ברישא — בתר דאמר להו אסורא, הדר אמר להו תקנתא?

אלא הא אמר להו ברישא, ואמרי ליה: אין לו מקום גבוה ועפר תיחוס מאי?

אמר להן: מוטב שיוציא לעז על בניו ואל יעשה עצמו רשע שעה אחת לפני המקום.

וכל כף למה? מפני שמוציא שכבת זרע לבטלה

דאמר רבי יוחנן: כל המוציא שכבת זרע לבטלה חייב מיתה

שנאמר 'זרע בעיני י-הוה, אשר עשה; וימת גם אתו' (בראשית לח, י).

רבי יצחק ורבי אמי אמרי כאלו שופך דמים
שנאמר 'הנחמים באלים תחת כל-עץ ורענן; שחטי הילדים בנחלים תחת סעפי הסלעים' (ישעיה נז, ה) –
אל תקרי שחטי אלא סחטי.

רב אסי אמר כאלו עובד עבודה זרה כתיב הכא 'תחת כל-עץ ורענן'
וכתיב התם 'על-ההרים הרמים ועל-הגבעות, ותחת כל-עץ ורענן' (דברים יב, ב).

רב יהודה ושמואל הוו קמי אאגרא דבי כנשתא דשף ויתיב בנהרדעא.
אמר ליה רב יהודה לשמואל: צריך אני להשתין.
אמר ליה: שגנא אחוז באמתך והשתן לחוץ.
הכי עבד הכי והתנא: רבי אליעזר אומר: כל האוחז באמתו ומשתין כאלו מביא מבול לעולם.
אמר אביי: עשאו כבולשת, דתנן: בולשת שונקנס לעיר בשעת שלום חביות פתוחות אסורות סתומות מתרות בשעת
מלחמה אלו ואלו מתרות לפי שאין להן פנאי לנסף.
אלמא דכיון דבעיתי לא אתי לנסוכי הכא נמי, כיון דבעיתי לא אתי להרהורי.
והכא מאי ביעתותא אכא? איבעית, אימא: ביעתותא דליליא ודאיגרא.
ואיבעית, אימא: ביעתותא דרביה. ואי בעית אימא: ביעתותא דשכינה.
ואיבעית אימא: אימתא דמריה עליה, דקרי שמואל עליה אין זה ליד אשה.
ואיבעית, אימא: נשוי הנה, דאמר רב נחמן: אם היה נשוי מתר.
ואיבעית, אימא: כי הא אורי ליה, דתני אבא בריה דרבי בנימין בר חניא: אכל מסייע בביצים מלמטה.
ואיבעית, אימא: כי הא אורי ליה, דאמר רבי אבהו אמר רבי יוחנן: גבול יש לו –
מעטרה ולמטה מתר [יג, ב] מעטרה ולמעלה אסור.

אמר רב המקשה עצמו לדעת יהא בנדוי ולימא אסור דקמגרי יצר הרע אנפשיה.
ורבי אמי אמר נקרא עברין שך אמונתו של יצר הרע היום אומר לו עשה כך ולמחר אומר לו עשה כך ולמחר אומר
לו לך עבד עבודה זרה והולך ועובד.
אכא דאמרי אמר רבי אמי כל המביא עצמו לידי הרהור אין מכניסין אותו במחיצתו של הקדוש ברוך הוא –
כתיב הכא וירע בעיני יי וכתיב התם כי לא אל חפץ רשע אתה לא יגורך רע
ואמר רבי אלעזר: מאי דכתיב 'ידיכם דמים מלאו'? אלו המנאפים ביד.
תנא דבי רבי ישמעאל: לא תנאף לא תהא כך נאוף בין ביד בין ברגל.

תנו רבנן: הגרים והמשחקין בתינוקות מעכבין את המשיית.
בשלמא גרים, כדרבי חלבו דאמר רבי חלבו: קשין גרים לישאל פספחת.
אלא משחקין בתינוקות מאי היא?
אילימא משכב זכור, בגי סקילה ניהו!
אלא דרך אכרים. בגי מבול ניהו!
אלא דנסיבי קטנות דלאו בנות אלודי ניהו,
דאמר רבי יוסי: אין בן דוד בא עד שיקלו כל הנשמות שבגוף
שנאמר: 'כי רוח מלפני יצטוף ונשמות אני עשיתי'.

17. המתירים ביאה שלא כדרכה

- א. ספר האשכול (אלבק) לרבינו אברהם ברבי יצחק אב"ד (הלכות צניעות לה, ב – עמ' 96) – 'אמר ר' יוחנן זו דברי ר' יוחנן בן דהבאי, אבל חכמים אומרים אין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי אלא כל <מה> שאדם רוצה לעשות באשתו עושה'.
- ב. מחזור ויטרי סימן תקכח – רבינו שמחה תלמידו ומחותנו של רש"י
א"ר יוחנן בן דהבאי ארבעה דברים סחו לי מלאכי השרת. ואילו הן, [חגרין מפני שהופכים את שלחנם], סומין, מפני שמסתכלין באותו מקום. אלמין מפני שנושקין באותו מקום. חרשין מפני שמספרין בשעת תשמיש. וחכמים אומרים אין הלכה כר' יוחנן בן דהבאי. אלא כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו עושה. שאין הדבר דומה אלא לבשר הבא מבית הטבח. אם רצה לאוכלו צלי אוכלו. במלח אוכלו. על גבי גחלים אוכלו. ועוד אין הדבר דומה אלא לדג הבא מבית הדייג אם רצה לאוכלו צלי אוכלו. כו': שאלו את אימא שלום אשתו של ר' אליעזר אחותו של ר"ג. בשעת תשמיש מהו אצליך. אמרה להם אינו מספר עמי לא בתחילת לילה ולא בסוף... ואמרתי לו כל כך למה. ואמר לי שלא אתן דעתי באשה אחרת ונמצאו בניי באים לידי ממזירות: מיכן אמרו חכמים עשרה הם כמזירים ואינם ממזירים. ואלו הן. בני נדה, בני נידוי, בני אמה, בני שנואה, בני אנוסה, בני מפותה, בני תמורה, בני שכולה, ויש אר' אף בני ישינה.
- ג. רמב"ם, משנה תורה, הל' איסורי ביאה כא, י (הנוסח המקורי) – 'וכא עֲלֶיהָ בֵּין פְּדֻכָּה, בֵּין שְׁלֹא פְּדֻכָּה, בֵּין דֶּרֶךְ אֲבָרִים'.
- ד. תוספות יבמות לד, ב ד"ה ולא כמעשה – 'ואומר ר"י דהתם מיירי בלא הוצאת זרע דשרי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן.
עוד אמר ר"י דלא חשוב כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא ומתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי כדאמר' בנדרים (דף כ:) כל מה שאדם רוצה לעשות באשתו יעשה'.
- ה. תוספות סנהדרין נח, ב ד"ה מי איכא – 'משמע דלישראל מותר באשתו בשלא כדרכה וכן משמע בסוף פ"ב דנדרים (דף כ:) הדין איתתא דאתיא קמיה דרבי אמרה לו רבי ערכתי לו שלחן והפכו... וקשה דבספ"ג דיבמות (דף לד:) חשיב שלא כדרכה מעשה ער ואונן. וי"ל דלא אסיר אלא שעושה כך תדיר שלא תתעבר ויכחיש יופיה. אבל אם רוב תשמישו כדרכה, אלא שבאקראי מתאוה לה שלא כדרכה שרי'.
- ו. הלכות הרא"ש (יבמות לד, ב; ג, ט – דפוס ראשון ונציה ר"פ-רפ"ג) – 'והאי שינויאי עיקר' (ההסבר השני של ר"י).
- ז. פסקי רי"ד יבמות יב, ב
'אלא ודאי הם שהיתה כונתם כדי שלא תתעבר היו עוברים, אבל מי שכונתו להשלים תאות יצרו אינו עובר — שכל מה שרוצה אדם לעשות באשתו יעשה, ולא יקרא משחית זרעו. שאילו כן אל ישכב אדם עם הקטנה ועם המעוברת ועקרה וזקינה'.
- ח. פסקי ריא"ז מסכת כתובות פרק ה הלכה ד – 'ומותר לאדם לשמש עם אשתו שלא כדרכה שנ' משכבי אשה שתי משכבות יש לאשה'.
- ט. רבינו ירוחם (תולדות אדם וחווה נתיב כג חלק א דף קצב טור ג) – 'וי"מ דאינו אסור שלא כדרכה אלא תדיר אבל דרך מקרה אם מתאוה לאשתו פעם אחת שלא כדרכה מותר כדאיתא וכן עיקר'.

י. חידושי הר"ן סנהדרין נח, ב – 'ובתוספות ז"ל אמרו שהוא היתר גמור בכל מקום שאינו מכוין להשחתת זרע ולא (יוציאוהו) [להוציאן] לבטלה. וכן הם דברי הרמב"ם ז"ל בפר' כ"א מה' איסורי ביאה. מיהו מדרכי חסידות אסור לעשות כך שלא יקל ראשו לכך ושיתקדש בשעת תשמיש' (ושלא כפירושו בנדרים).

נוסח משובש ברמב"ם: 'ובלבד שלא יוציא שז"ל'

יא. ר' אברהם מן הדר נדרים כ, א – 'ומסתברא דוקא שלא יוציא זרע, אבל להוציא זרע לבטלה אסור' (ומצטט נוסח משובש ברמב"ם).

יב. מגיד משנה שם – על פי נוסח משובש – 'ובלבד שלא יוציא שכבת זרע לבטלה'.

18. זוהר כרך ב (שמות) פרשת פקודי דף רסג עמוד ב

היכלא תניינא היכלא דא איהו חשוך יתיר על היכלא קדמאה האי אקרי שחת לקבל שמא דאקרי טמא בגין דהיכלא קדמאה אקרי בור לקבל שמא דאקרי שטן והאי אקרי שחת לקבל שמא דאקרי טמא, בהיכלא דא קיימין תלת פתחין לתלת סטרין:

פתחא קדמאה ביה קיימא חד ממנא עסטי"ריא שמיה וכמה אלף ורבעין ממנן תחותיה והאי איהו קיימא על כל אינון דמחבלי ארחייהו לאושדא זרעא על ארעא או דמפקי זרעא דלא כארחא או לכל אינון דמזנו בדידיהו, אלין אינון דלא חמאן אנפי שכינתא כלל, אלא האי ממנא דבסטר מסאבא דקאמרן נפיק בההוא זמנא וכמה אינון אלף ורבעין כללו מתכנפי על ההוא בר נש ומסאבי ליה בהאי עלמא, ולבתר כד נפק נשמתיה מניה מהאי עלמא האי ממנא וכל אינון דעמיה מסאבין ליה לנשמתיה ואחדין בה (ואסתאבת בהו) ואעילו לה לאתדנא בהו.

זוהר מהדורת הסולם - שמות פרשת פקודי היכל ב' דסט"א שחת- טמא דיצה"ר אות תתנג - תתנד
היכלא תניינא, היכלא דא, איהו חשוך יתיר על היכלא קדמאה, האי אקרי שחת, לקבל שמא דאקרי טמא. בגין דהיכלא קדמאה אקרי בור, לקבל שמא דאקרי שטן. והאי אקרי שחת, לקבל שמא דאקרי טמא. בהיכלא דא קיימין תלת פתחין, לתלת סטרין.

[אות תתנד] פתחא קדמאה. ביה קיימא חד ממנא, עסטי"רי"א שמיה. וכמה אלף ורבעין ממנן תחותיה, והאי איהו קיימא על כל אינון דמחבלי ארחייהו, לאושדא זרעא על ארעא. או דמפקי זרעא, דלא כארחא. או לכל אינון דמזנו בדידיהו. אלין אינון דלא חמאן אנפי שכינתא כלל. אלא האי ממנא דבסטר מסאבא דקאמרן, נפיק בההוא זמנא, וכמה אינון אלף ורבעין, כללו מתכנפי על ההוא בר נש, ומסאבי ליה בהאי עלמא. ולבתר כד נפק נשמתיה מניה מהאי עלמא, האי ממנא וכל אינון דעמיה, מסאבין ליה לנשמתיה, ואחדין בה, ואעילו לה לאתדנא בהו.

פירוש הסולם לזוהר - שמות פרשת פקודי היכל ב' דסט"א שחת- טמא דיצה"ר אות תתנג - תתנד
היכלא תניינא וכו': היכל ב' דסט"א. היכל זה הוא חשוך יותר מבהיכל הראשון. היכל זה נקרא שחת, כנגד השם שליצה"ר שנקרא טמא. כי היכל הראשון נקרא בור, כנגד השם שליצה"ר שנקרא שטן, וזה נקרא שחת כנגד השם שליצה"ר שנקרא טמא. בהיכל הזה יש שלשה פתחים.

[אות תתנד] פתחא קדמאה: פתח הראשון. בו עומד ממונה אחד, שמו עסטי"רי"א. וכמה אלף ורבעות מלאכי חבלה תחתיו. וזה הוא עומד על כל אלו שמשחיתים דרכם לשפוך זרע על הארץ, או שמוציאים זרע שלא כדרכו, או לכל אלו שמזנים בדיהם. אלו הם שאינם רואים פני השכינה כלל, אלא ממונה הזה שבצד הטומאה, שאמרנו, יוצא בזמן ההוא, וכמה אלף ורבעות שעמו, כולם מתאספים על אדם ההוא לטמא אותו בעולם הזה. ואח"כ, כשיוצא נשמתו ממנו מעולם הזה, ממונה הזה, וכל אלו שעמו, מטמאים נשמתו, ואוחזים בה, ומביאים אותה להיות נדונה ביניהם.

19. ספר חרדים – מובא בספר של"ה שער האותיות אות הקו"ף - קדושת הזווג

שס. זה לשון החסיד הרב רבי אליעזר אזכרי בספר החרדים (פרק ס"ד): עון זרע לבטלה חמור מאד, ואחד מן הדרכים, הבא על אשתו שלא כדרכה, כדכתיבנא לעיל, שזה היה עון ער ואונן. והכי מפורש בהדיא בזהר בהיכלות הטומאה, בהיכל הנקרא שחת, כנגד שם אחד משמות יצר הרע שנקרא טמא, וזה לשונו של רבי שמעון בן יוחאי שם (ח"ב דף רס"ג ע"ב): פתחא קדמאה, ביה קיימא חד ממנא עסטירי"א שמיא, וכמה אלף ורובין ממנן תחותיה. והאי איהו קיימא על כל אינון דמחבלי אורחיהו, לאושדא זרעא על ארעא, או דמפקי זרעא דלא כארעא, או לכל אינון דמזנו בדידיהו, אלין אינון דלא חמאן אנפי שכינתא כלל. [אלא] האי ממנא דבסטר מסאבא דקאמרן, נפיק בההוא זמנא, וכמה אינון אלף ורובין, כלהו מתכנפי על ההוא בר נש ומסאבי ליה בהאי עלמא. ולבתר כד נפיק נשמתיא מיניה [מהאי עלמא], האי ממנא וכל אינון דעימיה, מסאבין ליה לנשמתיא, ואחדין ביה ואסתאבת בהו, ואעילו לה לאתדנא בהו. ואלין אקרון שכבת זרע ורותחת, דכלהו רוגזין מסאבין קיימין כלהו על דא, בגין דכלהו קיימין ושארן עליה דבר נש, בההוא זמנא דארתח גרמיה, וחמים ליה לתיאבותא דא. וכדין נטלין ליה לההוא תיאבותא, וההוא זרעא דאיתושד בארעא, ואתתקפו ביה ונטלי ליה, וסלקי ליה לעילא, וגרמו דברית דא דישתעבד בסטר מסאבא, עכ"ל (הזהר).

שסא. ויש קצת בני אדם טועין בעון זה, כי לא ידעו שהוא אסור, ומ"ה [ומהם] מי שלא קדם יראת חטאו לחכמתו, להיות מן החרדים (את) [על] דברו יתברך, ולמדו מן הגמרא מה שהיה נראה לכאורה דאין בזה עון אשר חטא, מדגרסינן סוף פרק שני דמסכת נדרים (כ ב), דאשה אחת באה לפני רבינו הקדוש, ואמרה לו: שלחן ערכתי לו והפכו, ואחרת גם כן באה לפני רב, ואמרו דמותר הוא. ופירשו קצת מפרשים (ראה פירוש הרא"ש שם ד"ה ערכתי; ר"ן שם ד"ה התורה; תוס' יבמות לד: ד"ה ולא), דהפיכה זו היינו בעילה שלא כדרכה, והורו בזה היתר לעצמם, ולא נתנו לב לירד לעומקה של הלכה, ולהסתכל בדברי רבני ישראל מפרשי הגמרא, שכולם הקשו על סוגיא זו מאותה סוגיא דיבמות בפרק ארבעה אחין (לד ב), שאמר שם בהדיא דער ואונן זה היה עון [מיתתם] ששמשו שלא כדרכה. רבינו משה בן מיימון תירץ, דער ואונן כששמשו הוציאו זרע לבטלה בגופה של אשה, ומה שהתיר רבי ורב לבעול שלא כדרכה, היינו בלא הוצאת זרע, אלא יבעול במהירות, ולפרוש מיד לבוא אליה כדרכה, ואז יטילו זרע במקום הראוי ליזרע. והרא"ש (יבמות פ"ג ס"ט בהגהות הב"ח אות ו') תירץ, שלא התירו רבי ורב אלא פעם אחת באקראי, פעם אחת בכל ימיו של אדם, והאנשים שהזכרתי למעלה, לקחו היתר לעצמן נגד החכמים האלה, שמרגילין הבעילה שלא כדרכה, וגם מוציאים זרע במקום הטינופת לבטלה, היפך הסוגיא של יבמות שאמרה שהם חייבים מיתה על בעילה זו לכולי עלמא, בין לדברי הרא"ש בין לדברי הרמב"ם, והרי חלקם של [אלו] האנשים במדור שני של גיהנם הנקרא שחת, והממונה עליו, טמא טמא יקרא. שסב. והאמת, שאין היתר כלל במקום הטינופת, שהרי הרב רבינו אשר (שם) הקשה על תירוצו של הרמב"ם, שאם הדבר אמת דשלא כדרכה במהירות בלא הוצאת זרע הוא שהתירו רבי ורב, היה להם להזהיר לאותם האנשים מאד בדבר, שהרי בקלות יבואו לידי מיתה. ולכך פירש הרא"ש, שלא הותר אלא פעם אחת בכל ימיו. ואיברא, גם לתירוץ הרא"ש קשה, שהיה להם להזהיר - לאיש שלא ירגיל. ועוד קשה, אי חשיב זרע לבטלה, דנקרא שופך דמים ומביא מבול לעולם, ובו מתו ער ואונן כדאמר בהדיא בפרק ארבעה אחין (יבמות שם), פעם אחת מי התירו, שאמרו רבי ורב שהתירה התורה, ואם אינו זרע לבטלה, אפילו פעמים רבות מי אסרו, אלו הן דברים שאין הדעת סובלתן. ועוד קשה לפירושם, מדאמר בגמרא דלעיל מיניה (נדרים כ א) דרבי יוחנן בן דהבאי פליג, דההופך שלחנו הווי ליה בנין חגרין מהבטן, משמע דבתשמיש הראוי להוליד קאמר, ולא מפני פעם אחת.

ועיקר ראיית המפרשים להתיר שלא כדרכה, מהא דאמר בסנהדרין פרק ארבע מיתות (נח ב), אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא, בן נח שבא על אשתו שלא כדרכה חייב מיתה, שנאמר (בראשית ב, כד) 'ודבק באשתו וגו'. אמר רבא, מי איכא מידי דישאל לא מיחייב ועובד כוכבים מיחייב, אלא אמר רבא, בן נח שבא על אשת חבירו שלא כדרכה פטור, שנאמר 'ודבק' וגו'. ודעת הראב"ד ז"ל דאין זו ראייה כלל, דהא אפילו לדעתם יש להקשות, מאי פריך מי איכא מידי דישאל לא מיחייב, דלמא (בא) [רבי אלעזר] בהוצאת זרע קאמר כסתם ביאה, או [רבי אלעזר] בהרגל קאמר לתירוצם השני,

ולא קשיא מידי, וניחא לומר הכי מלשבש (הגמרא) [המימרא] דרבי אלעזר [ולומר], אלא כי אתמר הכי אתמר. ואם לא ניחא (ליה) לרבא לפרושי מלת 'הבא' דאמר רבי אלעזר, למה שיבש המימרא מחיוב לפטור, כיון דקושטא דמילתא דבישראל איכא חיובא על כרחין בהני גווני. ועוד, מנא ליה לרבא למילף פטורא בכך נח הבא על אשת חבירו, דלמא קרא לחיובא אתא כדאמרן. ואם תשיב משום ד'ודבק' פעם אחת משמע, אדרבא, בהרגל משמע, כדכתיב (ירמיה יג, יא) 'כאשר ידבק האזור אל מתני איש'. ועוד, דטפי ניחא למדרש הכי, ולא למדרש 'ודבק' אדיוקא דאשת חבירו, דלא כתיב בקרא בהדיא. ועוד, כיון דעל כרחך בהרגל או בהוצאת זרע איכא חיוב מיתה אפילו בישראל, משום דנפקא לן ממעשה דער ואונן, כדאייתא בפרק ארבעה אחין (יבמות לד ב), ולמה שיבש רבא מימרא דרבי אלעזר, דלמא הוא סבירא ליה דבפעם אחת איכא חיובא, ואיזה משנה או ברייתא הביא לדחות זה, והא המקשה מקשה בכך וכל שכן לשבש. שסג. אלא על כרחין לתרץ כל זה, אפילו לדעת המפרשים צריך לומר, דרבא מלישניה דרבי אלעזר מקשה ליה, דמדנקט 'בן נח', משמע דאתי למעוטי ישראל, ואי בהרגל או בהוצאת זרע, ישראל נמי חייב. אלא ודאי בלאו הרגל והוצאת זרע קאמר, ולהכי מקשה ליה, איך אפשר לחייב בגוי ולא בישראל, אלא ודאי לפיטורא אתמר דרבי אלעזר, לומר בן נח הבא על אשת חבירו פטור בשלא כדרכה ובישראל חייב.

והשתא דאתית להכי, יש לומר דאין ראיה מכאן להתיר שלא כדרכה כלל, כסוגיא דיבמות דאמרה סתם דשלא כדרכה הוי עון ער ואונן ולא חילקה. ומה שהתיר במסכת נדרים (כ ב) הפיכת שלחן, היינו שכיבה כדרכה במקום הראוי ליזרע, אלא שהיפך השכיבה להיות היא מלמעלה והוא מלמטה, וכן פירש רש"י (שם כ א ד"ה שהופכים), ודומה להפך משכב האמור במסכת ברכות פרק הרואה (נו ב). אי נמי כדפירש הראב"ד ז"ל בספר הקדושה (בעלי הנפש שער הקדושה) והביאו הטור אבן העזר סימן כ"ה, דהפיכת שלחן, היינו פניו של איש כנגד ערפה של אשה, אבל אינו בועל אלא כדרכה מקום שראוי ליזרע, דוגמת שכיבת בהמה עם בהמה להוליד, ולא קשיא מהאי שמעתא (דסנהדרין נח ב) מידי, דהא לרבי אלעזר מיניה וביה מקשה ליה כדי לחקור הדברים ולומר, דודאי לא אמר כך רבי אלעזר, אבל ודאי קושטא דמילתא, דאיכא מיתה בין בעובד כוכבים בין בישראל, דהיינו מעשה ער ואונן דכתיב בהו מיתה בהדיא, אלא ודאי נשתבש השומע דברי רבי אלעזר מפטור לחיוב.

שסד. ואם תאמר, למה נקט רבא האי קושיא, ליקשי והא ישראל נמי חייב, יש לומר משום דאין לו כח להקשות כך, דמנא לן, על כרחין אלא מער ואונן, והנהו בני נח מיחשבי דאכתי לא ניתנה תורה, אלא על כרחך להקשות, בכך צריך להקשות, דודאי אי אפשר לומר דישאל פטור וגוי חייב, והכי מקשה, מי איכא מידי דישאל לא מיחייב וגוי מיחייב, אלא ודאי שניהם שוין לחיובא, והא לא אצטריך רבי אלעזר לאשמועין, דזיל קרי בי רב הוא, אלא דין אחד אתי לאשמועין לפטורא, זהו טעמו של הראב"ד ז"ל.

והטור, אף על פי שהביא בסימן כ"ה דעת הרמב"ם, בסוף הסימן הביא דעת הראב"ד בהפיכת שלחן שאינו כפירוש הרמב"ם, אלא כמעשה בהמה, וכיון דהביא זה במסקנת דבריו, נראה דהכי סבירא ליה בהפיכת שלחן. ומעתה אין היתר דשלא כדרכה כלל, ואוי לו למיקל, כי הרבי שמעון בר יוחאי ע"ה (זהר ח"א דף ס"ב ע"א; דף רי"ט ע"ב; ח"ב דף רי"ד ע"ב) כתב, שאין לעון זה תרופה, אם לא בתשובה גדולה תדירא.

ומעשה היה פה צפת, שנת הש"ח ליצירה, שבמעמד הרבנים הגדולים מוהר"ר יוסף קארו ומוהר"ר יצחק מסעוד ומוהר"ר אברהם שלום ומורי הרב החסיד רבי יוסף שאג"ס וכמה רבנים אחרים, באה אשה ואמרה, שבעלה בא עליה שלא כדרכה, ונדהו וחפרוהו, ואמרו לשורפו באש, וסוף גרשוהו מארץ ישראל. וה' יציל שארית ישראל מעון ואשמה, אמן. עכ"ל ספר חרדים.

20. בבלי קידושין כב, ב

אמר רב אחיי [בר אדא] דמן אחא: מאן לימא לן דלאו הנאה אית להו לתרוייהו? ועוד משכבי אשה כתיב, הקישה הכתוב כדרכה לשלא כדרכה. 2.

21. טור אבן העזר הלכות אישות סימן כה

כתב הרמב"ם שאין לך דבר בכל התורה כולה שהוא קשה לרוב בני אדם לפרוש ממנו יותר מן העריות ומביאות האסורות ואמרו רבותינו (חגיגה יא) גזל ועריות נפשו של אדם מתאוה להם ומחמדתן (א) ועוד אמרו רובן בגזל (ב) ומיעוטן בעריות (א) והכל באבק לשון הרע לפיכך ראוי לו לאדם לכופף יצרו בדבר הזה ולהרגיל עצמו בקדושה יתירה ובמחשבה טהורה ובדעת נכונה כדי להנצל מהם ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול גדולי חכמים היו אומרים לתלמידיהם (ג) הזהרו בי מפני בתי הזהרו בי מפני כלתי כדי ללמד לתלמידיהם שלא יתביישו בדבר זה ויתרחקו מן היחוד וכן יתרחק מן השחוק ומהשכרות (ד) ומדברי עוגבים שאלו גורמים גדולים הם והם מעלות של עריות ולא ישב בלא אשה שמנהג זה גורם לטהרה יתירה (ה) וגדולה מכל זאת אמרו יפנה אדם עצמו ומחשבתו לד"ת וירחיב דעתו בחכמה שאין מחשבות העריות מתגברות אלא בלב הפנוי מן החכמה ובחכמה מה הוא אומר אילת אהבים ויעלת חן דדיה ירווך בכל עת באהבתה תשגה תמיד ואשתו של אדם מותרת לו לפיכך כל מה שירצה לעשות באשתו עושה בועל בכל עת שירצה ומנשק בכל אבר (א) שירצה ובא עליה בין כדרכה בין שלא כדרכה (ה) בין דרך אברים (ו) ובלבד שלא יוציא ש"ז לבטלה (ו) ור"י פירש דאפילו בהוצאת ש"ז נמי מותר לשמש שלא כדרכה ובלבד שלא יהא רגיל כן אלא אקראי בעלמא שמתאוה לאשתו לשמש שלא כדרכה אלא אסור להיות רגיל בכך עוד מדברי הרמב"ם ז"ל מדת חסידות שלא יקל ראשו בכך ושיקדש עצמו בשעת תשמיש ולא יסור מדרך העולם ושאין דבר זה אלא כדי לפרות ולרבות ולא ירבה בתשמיש להיות מצוי אצל אשתו תמיד שדבר זה פגום הוא מאוד ומעשה בורות הוא.

22. שו"ע אבן העזר כה, א - ב

סעיף א

(א) ראוי לאדם להרגיל עצמו (א) בקדושה יתירה (ב) ובמחשבה טהורה (ג) ובדעת נכונה, כדי להנצל מלהכשל בדבר ערוה. (ד) ויזהר מהיחוד שהוא הגורם הגדול. וכן ינהוג להתרחק (ה) (ב') מהשחוק (ג') ומהשכרות (א) (ו) ומדברי עגבים (פירוש דברי שחוק וחשק). (ד') ולא ישב בלא אשה, (ז) שמנהג זה גורם לטהרה גדולה. (ח) יתירה מכל זאת אמרו: (ה') יפנה עצמו ומחשבתו לד"ת וירחיב דעתו בחכמה, שאין מחשבת עריות מתגברת אלא בלב פנוי מהחכמה.

סעיף ב

(ו') ולא יקל ראשו עם אשתו ולא ינבל פיו בדברי הבאי, אפילו בינו לבינה. הרי הכתוב אומר: מגיד לאדם מה שחו (עמוס ד, יג) אמרו חכמים ז"ל: אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין. ואל יספר עמה ט' בשעת תשמיש י' ולא קודם לכן, כדי שלא יתן דעתו באשה אחרת, ואם ספר עמה ושמש מיד, עליו נאמר: מגיד לאדם מה שחו (עמוס ד, יג) (יא) אבל בענייני תשמיש יכול לספר עמה, כדי להרבות תאוות, (יב) או אם היה לו כעס עמה וצריך לרצותה שתתפייס, יכול לספר עמה כדי לרצותה.

הגה: (יג) ויכול לעשות עם אשתו מה שירצה, (יד) בועל בכל עת שירצה א טו (ו*) ומנשק בכל אבר א' שירצה, טז] ובא עליה בין כדרכה {א} בין שלא כדרכה, או דרך אברים יז] ובלבד שלא יוציא זרע לבטלה (טור). ויש מקילין ואומרים שמותר שלא כדרכה ב {ב} אפילו אם הוציא זרע, אם עושה ב' {באקראי ג ואינו רגיל בכך (גם זה טור בשם ר"י). ואף על פי שמותר בכל אלה, יח] כל המקדש עצמו במותר לו קדוש יאמרו לו (דברי הרב). (ז') ולא ירבה בתשמיש להיות מצוי אצל תמיד, שדבר זה פגום הוא מאוד ומעשה בורות הוא, אלא כל הממעט בתשמיש ה"ז משובח, יט] ובלבד שלא יבטל עונה כן אלא מדעת אשתו. כא] (ח') ואף כשישמש בשעת העונה לא יכיון להנאתו, כב] אלא כאדם הפורע חובו שהוא חייב ג' {בעונתה, ולקיים מצות בוראו בפריה ורביה, כג] ושיהיו לו בנים עוסקים בתורה ומקיימי מצות בישראל. ט') ולא יבעול אלא מרצונה, ואם אינה מרצונה יפייסנה עד (י') שתתרחצ. כד] ויהיה צנוע מאד בשעת תשמיש. ד (כ') ולא ישמש (ג) <א> בפני שום מין ד' {אדם, כה] אפילו קטן, כו] אא"כ הוא תינוק שאינו יודע לדבר.

בית יוסף אבן העזר סימן כה

ומה שכתב רבינו בשם ר"י דאפילו בהוצאת שכבת זרע נמי מותר וכו'. בס"פ ד' אחין (יבמות לד:) אהא דקאמר דמעשה ער ואונן הוה שלא כדרכה הקשו התוספות (שם ד"ה ולא) מהא דשרי בנדרים שלא כדרכה ואור"י דהתם איירי בלא הוצאת זרע דשרי דכיון דליכא השחתת זרע לא הוי כמעשה ער ואונן ועוד אומר ר"י דלא הוי כמעשה ער ואונן אלא כשמתכוין להשחית זרע ורגיל לעשות כן תמיד אבל באקראי בעלמא שמתאוה לבא על אשתו שלא כדרכה שרי וכתב הרא"ש שם דהאי שינויא בתרא עיקרא*. ודבר קשה הוא להתיר לו להכשל בהוצאת זרע לבטלה אפילו באקראי ושומר נפשו ירחק מזה ומכיוצא בו וכבר כתבתי בזה.

[בדק הבית] ואילו היה ר"י רואה מה שאמר הזוהר בעונש המוציא זרע לבטלה כי הוא גדול משאר עבירות שבתורה לא היה כותב זה שכתב [עד כאן]:

ודע שכתב רבינו בטור א"ח סימן ר"מ דהא דאמר רבי יוחנן אין הלכה כיוחנן בן דהבאי אינו אלא על הפיכת השלחן אבל כל האחרים

דברי חמודות מסכת נדה פרק ב סימן א

בתשובות הרא"ש כלל ל"ג סימן ג' בשאלת אשה שיש לה אוטם ברחם

דברי חמודות מסכת נדה פרק ב סימן א

(י) גרסינן בגמרא. ת"ר המשחקים בתינוקות מעכבים את המשיח ומסקינן דנסיבי קטנות פירש"י והוא ראוי להוליד נמצא בטל מפריה ורביה כל ימי קטנותה ע"כ דא"ר יוסי אין בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף שנאמר כי רוח מלפני יעטוף ונשמות אני עשיתי פירש"י שבגוף חדר כי גוף שם מקום המיוחד לנשמות העתידים להיות נולדים כי רוח הרוחות שלפני שגזרתי להיות נולדים קודם יעטוף מעכב את הגאולה דקרא בגאולה כתיב כי לא לעולם אריב ולא לנצח אקציף וגו' נשמות שאני עשיתי יעטוף ומסיפיה לרישיה מדריש ע"כ ויראה לי דלאו בדוקא נקטי תינוקות דה"ה איילוניות או עקרה וזקנה דמאי שנא ועיין עוד מזה בפ' ד' אחין סימן ו' לענין תשמיש שלא כדרכה באשתו ונראה דנקט תינוקות דשכיחי טפי וכתב רבינו הרא"ש בתשובות כלל ל"ג סימן ג' בשאלת אשה שיש לה אוטם ברחם בענין שאין השמש דש כראוי לו ומתוך האוטם פעמים שהוא דש בחוץ ולעולם הוא זורה בחוץ יראה שהוא אסור כיון דלעולם הוא זורה בחוץ קרינן ביה ושחת ארצה אף על פי שלפעמים הוא דש מבפנים מ"מ כיון שלעולם הוא זורה בחוץ אסור וגריע ממשמשת במוך דהתם הוא משמש כדרך כל הארץ אף על פי שאין זרעו ראוי להזריע מידי דהוה אעקרה וזקנה וקטנה ע"כ וכתב רמ"י ז"ל בטא"ה סימן כ"ג סעיף ה' וז"ל נשאלתי על אשה שיש לה כאב מתמיד בבטן ולא תוכל לסבול שיבא בעלה עליה כדרך כל הארץ מחמת הכאב המתמיד אם לא מאחוריה פנים כנגד אחור כמעשה בהמה וחולי זה מתמיד בה ולא נמצא לה רפואה ואמרתי נראה לי שמותר בעלה לשמש עמה מאחוריה אף על גב דודאי לא מתעברה בכה"ג לא הוי בכלל השחתת זרע כיון שהוא דרך מקום התשמיש ולא גרעה זו מקטנה ואיילוניות ועוד דאשה זו אפי' היה יכול לבא עליה כדרכה ודאי לא היתה מתעברת מחמת החולי והרי היא ממש כאיילוניות או עקרה שמותר לשמש עמה ואין מעלה או מוריד בין כדרכה בין שלא כדרכה עד כאן לשונו והא דקרי לביאה זו שלא כדרכה לאו בדוקא

דעיקר ביאה שלא כדרכה ממשכבי אשה נפקא לן דשתי משכבות יש לאשה ולא קרי להך שלא כדרכה אלא בדרך שתוף השם או בדרך השאלה ומש"כ דודאי לא מתעברה בכה"ג דאמרי' בס"פ ד' אחין דאשה מזנה מתהפכת שלא תתעבר ואף על גב דמשמע לאחר תשמיש וכמ"ש רבינו בשם הרי"ף בפרק המדיר סי' ה' אדאמר שמואל שתהא ממלאה ונופצת מ"מ סברא הוא דכ"ש בשעת תשמיש ולקמן בפרק יוצא דופן דף מ"ב פירש רש"י מתהפכת בשעת תשמיש ואין הזרע נקלט ברחם יחד ע"כ ועוד יש לי ראייה לעיקר הדין הזה דגרסינן במסכת כלה וכתבו הטור א"ח סי' ר"מ הוא למטה והיא למעלה זה דרך עזות ואם בכל דרך שא"א לה להתעבר יש כאן איסור הוצאת זרע לבטלה גדולה מזו דדרך עזות היה להם לומר ומיהא אפשר בדרך אקראי קאמרינן דשרי לפירוש ר"י אפי' שלא כדרכה לגמרי כדכתב רבינו בפ' ד' אחין סימן ו' ועוד יש לומר בדרך זה שמשמשינן פנים כנגד פנים אין בכלל ההיפוך שאינה מתעברת.